

adhd

4/2013

ADHD-liiton jäsenlehti

**Adhd sekoittaa
näkövammaisen
arkea s. 12**

**ADHD-liiton
sopeutumisvalmennuskurssit
vuonna 2014 s. 15**

**Aikuisiän adhd:n
diagnostiikka s. 22**

ADHD-liitto ry edistää ja tukee adhd -oireisten (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) henkilöiden kuntoutusta, koulutusta, hoitoa, kasvatusta ja persoonallisuuden kehitystä. Liitto toimii adhd-perheiden, opetus-, terveys- ja sosiaalialan ammattilaisten sekä muiden adhd:stä kiinnostuneiden yhdyssiteenä.

**ADHD-LIIITTO RY,
ADHD-FÖRBUNDET RF**

Sitratie 7, 00420 HELSINKI
Puh. 050 354 4325
Faksi (09) 4541 1123
adhd@adhd-liitto.fi
www.adhd-liitto.fi
www.facebook.com/adhdliitto

PUHELINNEUVONTA ma-pe klo 9–11
Puh. 040 541 7696

Toiminnanjohtaja Nina Hovén-Korpela
Puh. 045 636 1841
nina.hoven-korpela@adhd-liitto.fi

Järjestösuunnittelija Henna Niskala
Puh. 050 400 6478
henna.niskala@adhd-liitto.fi

Tiedottaja Jari Hämäläinen
Puh. 045 636 1842
helin.vesala@adhd-liitto.fi

Toimistos sihteeri Arja Salo
Puh. 050 354 4325
toimisto@adhd-liitto.fi

Kuntoutussuunnittelija Tuuli Korhonen
Puh. 045 657 7876
tuuli.korhonen@adhd-liitto.fi

Projektipäällikkö Kaisa Humaljoki
Puh. 050 438 3633
kaisa.humaljoki@adhd-liitto.fi

Projektsuunnittelija Marjo Hodju
Puh. 050 525 0004
marjo.hodju@adhd-liitto.fi

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO
Isokatu 47, 90100 OULU

Järjestösuunnittelija Liisa Pitzén
Puh. 045 657 8720
liisa.pitzen@adhd-liitto.fi

**ADHD-LIIITON HALLITUKSEN
PUHEENJOHTAJA**

Liisa Virkkunen
Puh. 040 778 2677
puheen.johtaja@adhd-liitto.fi

Tässä numerossa

- 3 Pääkirjoitus
- 4 Puheenjohtajan pöydän ääreltä
- 5 Työntekijöiltä – Helinin vuosi ADHD-liitossa
- 6 ADHD-liiton uutisia
- 7 ADHD-liiton liittokokous 16.11.2013
- 8 Olen kaikkea muuta kuin järkevä aikuinen
- 11 Vuoden 2014 tuetut lommat
- 12 Adhd sekoittaa näkövammaisen arkea
- 14 Vuosi 2013 ja kuntoutuksen kuulumiset
- 15 Vuoden 2014 sopeutumisvalmennuskurssit
- 17 Hakulomakkeet sopeutumisvalmennuskursseille
- 22 Aikuisiän adhd:n diagnostiikka
- 25 Jäsenyhdistyksiltä – Vaasanseudun ADHD-yhdistys ry - Vasanejdens ADHD-förening rf
- 26 Jäsenyhdistyksiltä – Sisarusleiri täynnä touhua ja toimintaa
- 28 Jäsenyhdistyksiltä – Voimaa vertaisuudesta
- 30 Jäsenyhdistykset

**ADHD-liiton toimisto on kiinni
19.12.2013 - 6.1.2014**

Voit antaa rahalahjoituksen liiton työn tukemiseksi jollekin seuraavista tileistä:

Danske Bank: FI42 8000 1771 0101 97
Nordea: FI31 1262 3000 1124 04
Osuuspankki: FI59 5780 1020 0144 97

ADHD-liitto ry:n rahankeräyslupa numero 2020/2012/4180. Lupa on voimassa 1.2.2013–31.12.2014 koko Suomen alueella Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Tietoisuus adhd:stä lisääntyy

Syksy on vaivihkaa taittunut talveksi ja joulukokuttaakin jo ovelle. Näin vuoden lopussa on hyvä katsoa taaksepäin ja miettiä mennyttä syksyä. ADHD-liiton porukalle syksy oli kiireinen ja työntäyteinen, erityisesti lokakuun kalenteri oli pullollaan tilaisuuksista ja tapahtumista. Lokakuu on vihitty Euroopan laajuisesti adhd:n teemakuukaudeksi. ADHD-liitto päätti järjestää Adhd-tietoisuusviikon 14.-18.10.2013. Tietoisuusviikon ideana oli lisätä yleistä tietoisuutta ja ymmärrystä adhd:stä tuomalla esille, että adhd-kirjainyhdistelmän takana on häiriö, joka aiheuttaa merkittävää haittaa sekä adhd-oireisen että hänen läheistensä arjessa.

Tänä vuonna tietoisuusviikon teemana oli aikuisten adhd. Liittoon tulee yhä enemmän yhteydenottoja aikuisten adhd-asioista, joten aiheesta kaivataan selvästi enemmän tietoa. Tuomalla tietoisuusviikolla esille aikuisten adhd:tä, pyrimme poistamaan harhaluulon, että adhd olisi ainoastaan lasten ja nuorten oireyhtymä. Noin kahdella kolmesta adhd-oireisesta oireet jatkuvat myös aikuisiällä. Hoitamaton adhd voi aiheuttaa yhteiskunnalle merkittäviä kustannuksia, varsinkin aikuisiällä, kun ajan mittaan ongelmia ja liitännäissairauksia on saattanut kasaantua. ADHD-liitossa toivotaankin, että myös aikuisten adhd:n diagnosointiin ja hoitoon kiinnitetäisiin enemmän huomiota, ja että jossakin vaiheessa myös aikuisille tehtäisiin Käypä hoito -suositus.

Viikolla järjestimme tilaisuuksia Helsingissä, Oulussa ja Kuopiossa. Muun muassa liiton työntekijät ja edustajat useammasta jäsenyhdistyksestä päivystivät viikon Helsingin rautatieasemalla. Juna-asemalla ohikulkijoita pysäytti myös valokuvaaja Mari Petäjän valokuvanäyttely Ad(h)d:n Kasvot. Liitto oli mukana myös ammattihenkilöille ja lääkäreille suunnatun Medi-illan järjestä-

misessä. Tilaisuudessa keskusteltiin muun muassa siitä, että adhd:tä pitäisi voida hoitaa laajemmin perusterveydenhuollon puolella.

Tietoisuusviikolla kokeilimme ensimmäistä kertaa myös adhd-aiheista Elävää kirjastoa. Se on tapahtuma, jossa ohikulkijat saivat lainata kirjastosta elävän kirjan eli ihmisen itselleen ja jutella hänen kanssaan hetken kirjan aiheesta. Meillä oli hieno valikoima mielenkiintoisia "kirjoja". Kaunis kiitos kaikille, jotka lähtivät mukaan Elävään kirjastoon!

Ihmiset olisivat toivoneet tietoisuusviikon tilaisuuksia laajemmin myös muualle Suomeen. Toivehan on täysin ymmärrettävä. Valitettavasti emme pysty liiton pienellä työntekijämäärällä kattamaan koko maan tarpeita kerralla. Yritämme kuitenkin pitkin vuotta järjestää tapahtumia eri puolilla maata.

Adhd-viikko oli kokonaisuudessaan todella antoisa. Olimme näkyvällä paikalla ja tavoitimme paljon ihmisiä. Saimme viikosta ja liiton toiminnasta runsaasti myönteistä palautetta, joka innostaa järjestämään vastaavia tapahtumia jatkossakin. Adhd-tietoisuusviikkoon liittyen myös Yle, Iltalehti ja muutamat paikallislehdet käsitelivät aihetta. Oli myös mukava huomata, että adhd-oireiset aikuiset aktivoituivat tietoisuusviikolla ja järjestivät oma-aloitteisesti flash mob -tempauksen Helsingin rautatieasemalla.

Kiitos kaikille, jotka auttoivat järjestämään Adhd-tietoisuusviikkoa, ja kaikille teille, jotka osallistuitte tilaisuuksiin sekä puhujina että osallistujina. Ilman teitä tämä viikko ei olisi onnistunut!

*Helin Vesala,
tiedottajan sijaisena ADHD-liitossa
(lokakuu 2012 - lokakuu 2013)*

KUSTANTAJA JA JULKAISIJA

ADHD-liitto ry
Sitratie 7
00420 HELSINKI

PÄÄTOIMITTAJA

Nina Hovén-Korpela
puh. 045 636 1841

TOIMITUSSIIHTEERI

Jari Hämäläinen
puh. 045 636 1842

TAITTO

Jari Hämäläinen

TOIMITUSKUNTA

Liisa Virkkunen
Nina Hovén-Korpela
Marjatta Sievers
Arja Havilo
Jari Hämäläinen

TILAUKSET JA TILAUSLASKUTUS

ADHD-liitto ry, puh. 050 354 4325
faksi (09) 4541 1123
adhd@adhd-liitto.fi

ILMOITUSHANKKIJAT

Reima-Media Oy, Reima Hättinen
puh. (09) 8044 087

PAINOPIIKKA

Kirjapaino Uusimaa, Porvoo

KUVAT

Pixhill.com tai kuvaaja mainittu jutun yhteydessä

ILMESTYMISAJAT

	Aineistot	Ilmestyy
1/2014	27.1.14	viikko 9
2/2014	5.5.14	viikko 23
3/2014	11.8.14	viikko 37
4/2014	5.11.14	viikko 50

ADHD-lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

TILAUSHINNAT

Kestotilaus 35 euroa, lahjatilauks (jäsenet) 20 euroa. Jäsenille lehti tulee jäsenenä.

Tässä lehdessä julkaistut artikkelit ja kirjoitukset eivät välttämättä edusta ADHD-liiton, toimituskunnan, päätoimittajan tai toimitussihteerin näkemyksiä.

ISSN-L 1459-5753

ISSN 2323-4490

adhd

Toivoa paremmasta on

Elämme vuoden pimeintä aikaa. Päivän valoisa hetki jää muutama tuntiin, luonto valmistautuu talvilepoon. Kulunut vuosi 2013 on ollut taantumien myötä maaillemme, meille ihmisillekin, vaikea. Monelle se on tarkoittanut henkilökohtaista kriisiä, irtisanomista, taloudellisia vaikeuksia, sosiaalisten suhteiden tai mielenterveyden ongelmia, tunnetta kelpaamattomuudesta. Oma tai lähimmäisen inhimillinen hätä on tullut lähelle.

Monelle adhd-oireiselle tai heidän omaiselleen tunne omasta tai läheisen kelpaamattomuudesta on surullisen tuttu, kehumista tai kiitosta saa tuiki harvoin. Yhteiskuntamme vaatimukset tuntuvat olevan adhd-oireisille usein mahdottomia saavuttaa. Tuki muodot tuntuvat usein riittämättömiltä ja kykenemättömiltä helpottamaan arkipäivästä selviytymistä juuri silloin, kun tarve olisi suurin.

Toivoa paremmasta kuitenkin on. Tietämys adhd:stä ja sen oireiden vaikutuksesta yksilön elämään ja selviytymiseen on viime vuosina ilahduttavasti lisääntynyt. Samanaikaisesti ymmärtävä ja asianmukainen suhtautuminen ja oikein kohdentuvat tukitoimet ovat tulleet mahdollisiksi yhä useammalle. Koulun kolmiportainen tuki, neuropsykiatrisen valmennuksen saatavuuden helpottu-

minen, vertaistuen ja kuntoutuksen merkityksen ymmärtäminen ja mahdollisesti tarvittavan lääkehoidon järjestäminen kertovat sekä yhteiskuntamme halusta ja ymmärryksestä että järjestökentän uutteruudesta, mutta myös julkisen ja kolmannen sektorin hyvästä yhteistyöstä.

Vuosi 2014 on ADHD-liiton 25-vuotisjuhlavuosi. Juhlavuotensa kunniaksi liitto haluaa edelleen vahvistaa adhd-tietoisuutta järjestämällä juhlaseminaareja useilla eri paikkakunnilla, kampanjoimalla jäsenmäärän kartuttamiseksi, tuottamalla asiaan liittyvää, jaettavaa materiaalia mikä tarkoittaa lisääntyvää näkyvyyttä asiallemme.

Samalla hyvinvointiyhteiskuntamme säilyminen on puoluekannasta riippumatta kaikkien päättäjien keskeinen tavoite, mikä tarkoittaa sitä, että edelleen taloudellisista vaikeuksista huolimatta tuen järjestäminen sitä tarvitseville nähdään keskeisenä tärkeänä.

Vaikka kaamosaika saa välillä mielen apeaksi ja huolet tuntumaan ylipääsemättömiltä, on tärkeä muistaa, että niin kuin luonto talveen valmistautumalla säilöo voimavarojaan uuteen kevääseen, myös me ihmiset löydämme uusia mahdollisuuksia ja keinoja vaikeidenkin aikojen jälkeen.

Yhdessä tekemällä, yhdessä vaikuttamalla, toisiamme tukemalla pääsemme pitkälle. On ilo jatkaa työtä kanssanne.

Hyvää päättyvää ja uutta alkavaa vuotta toivottaen

*Liisa Virkkunen
lastentautien erikoislääkäri
hallituksen puheenjohtaja
ADHD-liitto ry
puheen.johtaja@adhd-liitto.fi
040 778 2677*

Helinin vuosi ADHD-liitossa

Lokakuussa päättyi urakkani ADHD-liitossa tiedottajan tehtävissä. Vuosi hurautti ohi hetkessä. Mitkä asiat jäivät erityisesti mieleen vuoden varrelta?

Työskentely ADHD-liitossa oli juuri niin monipuolista ja antoisaa kuin odotin tai oikeastaan vieläkin enemmän. Yksikään päivä ei ollut samanlainen, aina pääsin tekemään jotakin uutta ja erilaista, oppimaan ja kehittymään, välillä jopa kokeilemaan rajojani. Tässäpä pieni kurkistus siihen, mitä kaikkea työni liitossa sisälsi: ADHD-lehden toimitamisen, taittamisen ja juttukeikkojen lisäksi valmistelin ADHD-liiton ja Aivoliiton uutta yhteistä lehteä. Valmistui uusi esite aikuisten adhd:stä, ilmestyi lyhytelokuva Lopeta! ja järjestettiin Adhd-tietoisuusviikko, joi-
sa olin tiiviisti mukana. Liiton nettisivujen ylläpito ja päivittäminen sekä uutiskirjeiden lähettäminen kuuluivat rutiinitehtäviini. Aina silloin tällöin vastasin toimittajien yhteydenottoihin tai otin yhteyttä mediaan joko tiedotteen tai mielipidekirjoituksen muodossa. Vuoden alussa perustetut ADHD-liiton Facebook-sivut ovat eläneet aktiivista elämää ja saaneet mukavan määrän seuraajia. Liiton visuaalinen ilme raikastui väripallojen ansiosta, jotka näkyvät aikuisessitteessä, ADHD-liiton ja Porina-projektin uusissa julisteissa ja esimerkiksi käyntikorteissa. Vuoteen on siis mahtunut sitä sun tätä ja listaa työtehtävistä voisi jatkaa vielä pitkään. Vaikka välillä tuntuikin, että tahti on päätähuimaava, taakse katsoessani jää päällimmäiseksi hyvä tunne tehdystä työstä.

Parhaiten on jäänyt mieleen Lopeta!-lyhytelokuvaprojektiin osallistuminen, joka oli minulle täysin uusi kokemus. En olisi kuvitellutkaan, kuinka monta vaihetta ja yksityiskohtaa leffaprojektin toteuttamiseen liittyy. Projekti oli sitä paitsi jo hyvin pitkällä, kun tulin mukaan ja tiimin toiset jäsenet pauskivat sen eteen myös hurjasti työtä. Lopputuloks oli kuitenkin äärettömän tyydyt-

tävä – elokuva oli laadukas ja sen markkinointi onnistui loistavasti. Saimme paljon hyvää palautetta, leffaa on katsottu hurjan paljon (Youtubessa jo yli 15000 kertaa) ja sitä on tilattu DVD:nä melkein koko painoksen verran. Sana elokuvasta kiiri ja sai aikaan keskustelua myös mediassa. Kun DVD-pinot huvenivat liiton varastossa ja klikkauksen määrä netissä kasvoi, näki aika konkreettisesti työnsä jäljen.

Iloitsen myös siitä, että niin monet ihmiset ovat löytäneet meidät Facebookissa (lokakuun lopussa 670 ihmistä). Liitollahan ei ole suoraa yhteyttä adhd-oireisiin ja heidän läheisiinsä, koska liiton jäseniä ovat yhdistykset eivätkä itse oireiset. Facebookissa meillä on kohderyhmäämme suora yhteys ja voimme kertoa nopeasti kaikista uutisista, tapahtumista ja linkkivinkeistä. Facebook on matalan kynnyksen viestintäkanava, johon on helppo tulla mukaan ilman lomakkeiden täyttämistä tai vuosimaksun maksamista. Toisinaan oireiset ja heidän läheisensä vaihtavat Facebookissa ajatuksia ja syntyy hienoja keskusteluja, välillä nauretaan yhdessä sarjakuville, välillä pyydämme itse tykkääjijemme apua. Esimerkiksi saimme Facebookin kautta Adhd-tietoisuusviikolle lisää ihmisiä Elävä kirjasto -tapahtumaan. Kesällä kehoitimme ihmisiä kertomaan, minkälaisia ovat heidän adhd-oireensa. Saimme yllättävän paljon vastauksia ja muutamat niistä päättyivät aikuisessitteen kanteen puhekupliin.

Olen nauttinut yhdessä tekemisen ja auttamisen ilmapiiristä, joka valitsee ADHD-liiton työntekijöiden joukossa. Aina joku auttaa tai keksii ratkaisun askarruttaneeseen pulmaan. Liitossa työskentelee aivan loistavia ihmisiä, jotka tekevät työtään sydämellä ja innolla. Tällaisessa porukassa on ollut ilo työskennellä. Minulla tulee ikävä heitä kaikkia.

Ennen kaikkea olen tämän vuoden aikana oppinut valtavasti adhd:stä, tavannut mukavia ihmisiä ja kuullut sekä liikuttavia että rohkaisevia tarinoita elämästä adhd:n kanssa. Tämä on opettanut ymmärtämään ja arvostamaan vieläkin enemmän erilaisuutta ja kunnioittamaan sekä oireisia että omaisia, jotka tekevät kaikkensa pärjätäkseen arjessa paremmin. Tällaisessa työpaikassa tuntee, että tekee työtä, jolla on merkitys. Olen kiitollinen tästä kokemuksesta.

Minä siirryn nyt vähän erilaiseen vaiheeseen elämässäni ja jään vähäsi aikaa pois työelämästä. Toivotan kaikille mukavaa ja tunnelmallista joulun odotusta. Toivottavasti törmätkään!

*Teksti Helin Vesala
tiedottajan sijainen ADHD-liitossa
(lokakuu 2012 - lokakuu 2013)*

Porina-projekti käynnistää kaksi uutta vertaistukiryhmää

ADHD-liiton Porina - vertaistukea adhd-aikuisuuteen -projekti käynnistää kaksi uutta vertaistukiryhmää. Toinen ryhmistä on suunnattu adhd-oireisten henkilöiden puolisoille ja toinen ryhmä oireisille itselleen.

Adhd-oireisten henkilöiden puolisoille suunnattu ryhmä on aloittanut toimintansa nyt joulukuussa 2013 Helsingissä ja adhd-oireisille itselleen suunnattu ryhmä käynnistyy tammikuussa 2014 Kuopiossa. Lisätietoja ryhmistä saat Porina-projektin työntekijöiltä.

AD(H)D-oireisten puolisoitten vertaistukiryhmä

Tule keskustelemaan adhd-oireisten puolisoitten vertaistukiryhmään. Ryhmä on suljettu ja keskustelut ovat luottamuksellisia. Ryhmän ohjaajina toimivat Raisa Kaikuvuo-Suominen ja Kaisa Humaljoki.

Kokoontumiset klo 18 - 19.30:

- maanantai 16.12.2013

- Vuoden 2014 tapaamisajat varmistuvat myöhemmin

Paikka: ADHD-liitto ry, Sitratie 7, 2. krs, 00420 Helsinki

Ilmoittautumiset: Kaisa Humaljoki, projektipäällikkö, Porina -vertaistukea adhd-aikuisuuteen -projekti, ADHD-liitto ry, puh. 050 438 3633, kaisa.humaljoki@adhd-liitto.fi

AD(H)D-oireisten vertaistukiryhmä

Kuopiossa käynnistyy ad(h)d-oireisille aikuisille suunnattu vertaistukiryhmä. Ryhmä on suljettu ja kokoontuu kymmenen kertaa kevään 2014 aikana. Ryhmän ohjaajina toimivat Outi Hallia ja Marjo Hodju.

Kokoontumiset:

Ryhmän toiminta käynnistyy maanantaina 13.1.14 klo 18 - 19.30. Ryhmä kokoontuu 2 krt/kuukaudessa (maanantaisin parittomilla viikoilla)

Paikka: Osaamis- ja palvelukeskus Majakka, Teletie 6 E, 70600 Kuopio

Ilmoittautumiset: Marjo Hodju, projektisuunnittelija, Porina -vertaistukea adhd-aikuisuuteen -projekti, ADHD-liitto ry, puh. 050 525 0004, marjo.hodju@adhd-liitto.fi

---

ADHD-liiton ja Aivoliiton yhteisen lehden suunnittelu jatkuu

ADHD-liitto ry ja Aivoliitto ry jatkavat yhteisen lehden suunnittelua. Alkuperäisten suunnitelmien mukaan uuden lehden piti ilmestyä vuonna 2014, mutta molempien liittojen hallitukset ovat päättäneet, että suunnittelutyötä voidaan jatkaa vielä vuoden 2014 ajan. Näillä näkymin uuden lehden ensimmäinen numero ilmestyi vuonna 2015.

Tänä vuonna pidettiin myös nimipailu uuden lehden nimestä. Vas-

tausaika päättyi 1.8.2013. Ehdotuksia tuli mukavasti, ja kaikki ehdotukset ovat mukana harkinnassa, kun lehden nimi aikanaan päätetään. Kaikkien tulleiden nimiehdotusten joukosta arvottiin kolme onnekasta henkilöä, jotka voittivat Lippupisteen lahjakortin. Voittajiin on oltu henkilökohtaisesti yhteydessä, ja palkinnot on postitettu heille. Paljon onnea voittajille, ja suuret kiitokset kaikille ehdotuksia lähettäneille.

Muistathan seurata sekä ADHD-

liiton että Aivoliiton verkkosivuja ja lehtiä, niin pysyt mukana uuden lehden vaiheissa. Päivitämme tietojasi nettiin ja lehtiin sitä mukaa, kun suunnittelutyö etenee ja aikataulut varmistuvat.

*Liittojen nettisivut:
www.adhd-liitto.fi
www.aivoliitto.fi*

ADHD-liiton liittokokous 16.11.2013

ADHD-liiton syysliittokokousta vietettiin aurinkoisessa säässä Oulussa lauantaina 16.11.2013 meren läheisyydessä sijaitsevan koulutuskeskus Pohton tiloissa. Ennen kokouksen alkamista osallistujille oli tarjolla maittava ja monipuolinen lounas, jonka jälkeen siirryimme kokoustilaan Priki-Kuunari -nimiseen kokoustilaan. Yhdistysväkeä osallistui syksyn liittokokoukseen kaiken kaikkiaan kahdestatoista yhdistyksestä.

Syyskokous aloitettiin ajallaan ja se eteni ripeään tahtiin kokouksen puheenjohtajaksi valitun Riitta Virtasen luotsaamana. Liiton tulevaa 25-vuotisjuhlavuoden toimintasuunnitelmaa esitteli järjestösuunnittelija Henna Niskala ja toiminnanjohtaja Nina Hovén-Korpela puolestaan loi katsauksen liiton tulevan vuoden talousarvioon. Sitten asialistalla olikin hallituksen luottamustehtäviin valittavien vaalit.

Tämän syksyn liittokokouksessa kolmivuotiskaudelle valittiin uusiksi varsinaisiksi hallitusjäseniksi Kata Kaukiainen, Minna Lindeqvist ja Teija Jalanne. Uusiksi varajäseniksi tulivat valituiksi Reetta Poikela, Johanna

ADHD-liiton hallitusväkeä vuodelle 2014

Anttonen ja Erja Sandberg. Vuoden 2014 hallituksen puheenjohtajana jatkaa edelleen nykyinen puheenjohtajamme Liisa Virkkunen.

Hallitustyössä varsinaisina jäseninä jatkavat edustajat Tuula Jägerroos, Markus Heinimaa, Marjatta Sievers, Arja Havilo ja Enni Kesonen sekä varajäsenenä Keijo Häkkinen.

Onnittelumme uudelle hallitukselle ja luottamustehtäviin valituille edustajille. Lämmin kiitos hallitustyöskentelynsä päättävälle edustajille työpanoksestanne.

Kokouksen päätettyä lauantai-ilta jatkui Pohton Fregatti-salissa herkullisen illallispöydän antimista nauttien. Oulun seudun ADHD-yhdistyksen terveiset kokousvieraille toivat musiikillisessa muodossa oululaisesta jouluperinteestä tutut Tierna-

pojat Oulun NMKY:n Ynnin Poikien tuottamana.

*Hyvää iltaa, hyvää iltaa
itse kullekin säädylle,
sekä isännill että emännill,
jokaiselle kuin talossa on.
Ja me toivotam, ja me toivotam
onnellista ja hyvää joulua,
ja sitä taivaallista ystävyyttä,
joka meidän kaikkeimme ylitse käy.*

Varhainen sunnuntaiaamu toi mukanaan meren takaa Eino-myrskyn Suomeen, myös Oulussa herättiin myrskytuulen riepotteluun. Eri puolilta Suomea saapuneet liittokokousvieraat lähtivät matkustamaan myrskyn vanavedessä kotipaikkakunnilleen. Toivottavasti vuosisadan kolmanneksi kovimmaksi myrskyksi arvioitu Eino ei aiheuttanut kenenkään matkantekoon suuria viiveitä.

*Teksti Liisa Pitzén
järjestösuunnittelija
ADHD-liitto ry*

Kuvat ADHD-liitto ry

Olen kaikkea muuta kuin

Tapaustutkimus selvitti adhd-oireisten vanhempien erityisen tuen tarpeita arjessaan. Moni oirehtiva vanhempi kaipaisi tukea perheen pyörittämiseen.

Vanhemmuus ja lasten kasvatusta voi olla erilaista vanhemman sairauden takia. Tapaustutkimukseni selvitti, miten vanhemmuuteen vaikuttaa se, että vanhemmalla ja lapsella on adhd. Tutkimus on keskittynyt tähän saakka lähinnä sairaan lapsen tutkimukseen, eikä vanhemman sairautta ole huomioitu. Tutkijana itseäni kiinnostikin, kohtaavatko vanhemmat erityistä tuen tarvetta vanhemmuudessaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää, miten yhteiskunta tukee erilaista vanhemmuutta.

Adhd:tä diagnosoidaan aikuisilla, myös äideillä ja isillä, yhä enemmän. Lisäksi on paljon henkilöitä, jotka ovat ilman diagnoosia, vaikka heillä on tarkkaamattomuuden, hyperaktiivisuuden, impulsiivisuuden sekä toiminnan ohjauksen vaikeuksia. Oirehtiva vanhempi voi olla levoton, impulsiivinen ja keskittymiskyvytön, ja sillä voi olla vaikutuksia lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Mikäli vanhemman sairaus heikentää lapsen kasvun edellytyksiä, psyykkistä ja fyysistä huolenpitoa, voi lapsen kehitys vaarantua. Vanhemman oireet voivat hämmäntää lapsia ja haitata perheen vuorovaikutusta. Asianmukainen ja tehokas vanhemman hoito heijastuu lasten hyvinvointiin, kun taas lasten oireilu lisääntyy sairaan vanhemman hoidon viivästyessä.

Kiireistä arkea

Tulosten mukaan perheiden arki on haastavaa. Vanhemmat tiedostivat arjen tilanteiden kriittisimmät kohdat ja yrittivät rakentaa arkeaan paremmin toimivaksi. Vanhemmat kokivat asioiden suunnittelun hankalana. He ymmärsivät rutiinien tärkeyden, mut-

ta rutiineista kiinni pitäminen oli vaikeata.

”Arkielämä on tosi kiireistä. Ja hyvin järjestelmällistä. Sen on pakko olla. Tietynä aikoina ja hetkinä, että pysytään siinä mukana. Mä hoidan yksin kaiken. Helvetin raskastahan se on.”

Adhd:lle tyypilliset piirteet, arjen hallinnan epäjohtamukaisuus, rutiinien ylläpitämisen vaikeus, ääripäästä toiseen vaihteleva toiminta ja impulsiivisuus koettiin perheessä erittäin kuormittavina tekijöinä. Vanhemmat ovat joutuneet sopeuttamaan omaa ääripäästä toiseen vaihtelevaa toimintaansa ja tunnistivat myös kehitettävät kohdat vanhemmuudessaan.

”Olen äkkipikainen, impulsiivinen, päämäärätön, kekseliäs, tunteellinen. Kaikkea muuta kuin sellainen järkevä, luotettava aikuinen.”

Arjen selviytymiskeinoja

Vanhemmat tiedostavat arkensa erilaisuuden ja ovat kehitelleet selviytymiskeinoja sekä vuorovaikutteisuutta perheen sisällä. Hyvä parisuhde ja joustava, neuropsykiatrisia oireita ymmärtävä puoliso auttoi selviytymään hankalissa tilanteissa. Adhd-oireiset vanhemmat kokivat

toimivansa kasvattajina eri tavalla kuin tuttavansa, joilla ei ole oireyhtymää.

”Olen ehdottomasti erilainen vanhempi. Mulla on aika paljon tuttavajäystäviä, jotka on ihan normi-ihmisiä, normiperheitä...kyllä tää on ulkopuolisin silmin varmaan aika kaoottista. Mä selviin siitä joka tapauksessa...jos normiperheeseen verrataan, niin en missään tapauksessa. Koti on aina kuin kaaoksen jäljiltä. Jos mun mies ei olis joustava, tästä ei tulis yhtään mitään. Et jos mä saisin joka päivä kuulla sitä, et sä et oo taaskaan tehnyt totakaan, niin mä oisin pakannut kamani ja lähtenyt ajat sitten. Jos mun tarvis huolehtia, niin kuin on välillä

Järkevä aikuinen

tarvinnut..huolehtia rahasta kokoajan niin mun hajoo pää.”

Vanhemman vahvuuksina oli hyväntahtoinen impulsiivisuus ja asioihin innolla heittäytyminen, joka näyttäytyi lasten kannalta mieluisalta ja ympäristön kannalta erilaiselta, hauskalta vanhemmuudelta. Impulsiivisuuden tuoma idearikkaus ja luovuus oli lasten kannalta mieluinen toimintatapa arkielämässä.

”...se kekseliäisyys ja impulsiivisuus. Meillä ei oo ikinä lasten kanssa ollut tylsää. Ja sit se, että mä olen hyvin avarakatseinen, salliva vanhempi. Mitä sillä on väliä jos vedetään lakanat sängystä ja pistetään kaks sänkyä aaksi ja tehdään maja tästä.”

Lääkkeet ja vertaistuki helpottivat

Jokainen vanhempi oli ollut pitkään ilman asianmukaista lääkettä, jonka myötä vanhemmuus ja koko perhe-elämä oli ollut kaoottista. Haastatteluissa tuli vahvasti ilmi

vastakkainasetteluna menneet vuodet ilman lääkettä ja nykyinen aika lääkkeen kanssa. Lääkkeen käytöllä oli merkittävä vaikutus perheenjäsenten parempaan vuorovaikutukseen, vanhemmuuteen, ja siten positiivisempaan perheen arkeen.

”Eniten arkea on helpottanut lääkkeet. On olemassa ennen ja jälkeen elämä.”

Vanhemmat tarvitsevat tukiverkkoja avukseen. Suhteet sukulaisiin ja ystäviin ovat merkityksellisiä, samoin työn ja harrastusten ylläpitäminen. Toisinaan vanhemmuudessa kohdataan epävarmuutta, ja silloin vertaistuen merkitys voi olla suuri. Vanhemmuuden jakaminen ja verkostoituminen samassa tilanteessa olevien kanssa antaa uskoa ja voimaa. Sosiaalisen median tarjoamat vertaistukiryhmät ovat helposti vanhempien tavoitettavissa.

”En käy missään muualla kuin netissä vertaistuessa...tavallaan kun

tulee ihminen, joka suhtautuu positiivisesti omiin kammuksiinsa, jotka on samanlaisia kuin mulla, niin niistä mä saan sen potkun...”

Vanhemmat ovat joutuneet pohtimaan vanhemmuuttaan oman diagnoosinsa kautta ja tekivät parhaansa kasvattajina. Vanhemmuudessa on ollut haastavia kausia, jolloin olisi ollut tarpeen saada tiiviitä tukitoimia perheen ulkopuolisilta tahoilta.

”Jos mulla ei olis adhd:tä, pojan erityispiirteitä ei varmaan koskaan olis huomattu. Ja se ei varmastikaan pärjäis niin hyvin kuin se pärjää. Ja tavallaan mä olen pystynyt tukemaan sitä paremmin kaikessa koulunkäynnissä, opinnoissa ja ymmärrän sen sielunelämää paljon paremmin. Mä olen paljon parempi vanhempi. Mä pystyn paljon paremmin ottamaan huomioon lapseni ja tavallaan sen tarpeet. On ne sitten erityistarpeita tai ei. Kyllä me ollaan selvitty, mutta todella rimaa hipoen.”

Tukea ei ole tarjottu

Vanhemmat olivat tiedostaneet tarvitsevansa tukitoimia yhteiskunnalta ja olivat yrittäneet hakea apua, erityisesti pikkulapsiaikana, perheelleen. Vanhemmat eivät kokeneet saaneensa yhteiskunnalta tukea vanhemmuuden tukemiseensa eikä perhettä oltu autettu vaikka tuen tarvetta selvästi olisi vuosien aikana ollut. Niille, jotka olivat lääkärin vastaanotolle päässeet, oli tarjottu vain mielialalääkkeitä. Kuuntelun taitoa ei ollut eikä esimerkiksi terapiaa tarjottu tai perheen kokonaistilannetta kartoitettu.

”Perheneuvolasta on pyydetty apua, ei olla saatu. Sillon, kun ipanat oli pieniä, kun mä totesin, että mä en

tästä kaaoksesta selviä. Luulis, että olisivat heränneet lastensuojelussa, kun lapsilla oli diagnoositkin. Mutta ei. Siinä vaiheessa, jos todetaan, että perheessä on kolme lasta ja kahdella on jonkunlainen diagnoosi. Sit pitäis jo kysyä, että voidaanko me yhteiskunnan tuella auttaa teidän arkea jontekin.”

Erilaisuuden kokeminen oli hahmottanut selvästi vanhemmille. He ymmärsivät oman diagnoosinsa kautta oirehtivia lapsiaan ja kokivat joutuvansa puolustamaan heitä. Vanhemmat olivat kohdanneet yhteiskunnan ymmärtämättömyyden erilaista vanhemmuutta kohtaan. He kokivat myös stressiä ja selviytymispaineita adhd-oireistonsa takia.

”Se etu on se luovuus ja heikompien puolustaminen. Mä oon ollut tukioppilaana seiskaluokasta lähtien. Se ymmärrys. Mulla on näkökulma minkälainen on olla tällainen lapsi ja minkälainen on olla äiti tällaiselle lapselle. Mä tavallaan pystyn toimiin linkkinä nentin ja addin välillä.”

Tutkimuksen vanhemmilla oli huoli jälkikasvustaan. Osalla perheistä tuen puute heijastelee nyt aikuistumassa oleviin lapsiin, jotka ovat syrjäytymisvaarassa heikkojen tukitoimien vuoksi. Vanhemmilla oli selkeät mielipiteet kuinka heitä vanhempina ja heidän lapsiaan olisi pitänyt yhteiskunnan taholta huomioida.

”Se tukeminen olis pitänyt aloittaa jo silloin, kun ne oli nuoria. Niin kuin tässä tytön tapauksessakin, kun ei ole saanut diagnoosia eikä ole saanut myöskään lääkitystä, ei ole saanut terapiaa. Eikä myöskään nyt käy kouluun. Se ei valmistu yhdeksännestä luokasta.”

Erilaisen vanhemmuuden näkökulmasta yhteiskunnan tukitoimet olivat olleet heikkoja. Vanhemmat kokivat, ettei heidän oireitaan ole ymmärretty eikä tukea oltu riittävässä määrin tarjottu, kasvatustehtävää olisi tuettava entistä tehostetummin. Lasten kou-

lunkäynti olisi turvattava, ohjattava ammatin hankkimiseen ja itsenäiseen elämään. Sairaiden vanhempien lapsilla on riski sairastua psyykkisesti, jopa syrjäytyä, ja he tarvitsevat varhaista puuttumista.

”Nähdään, että äiti on hallitsemaan ja äärimmäisen impulsiivinen, niin miksei puututa tilanteeseen. Koen, ettei minkäänlaista tukea ole kylä tullut niin, että mä olisin kokenut siitä olevan mitään hyötyä... ja mä olen paljon hakenut apua, ihan koko ajan. Ja hyvin voimakkaasti. Kun on verbaalisesti lahjakas ja pystyy kertomaan asiat niin kuin ne on, niin apua ei saa..on liian hyvässä kunnossa.”

*Teksti Erja Sandberg,
Kasvatustieteen maisteri,
erityisopettaja, tohtorikoulutettava*

Tästä on kyse

Tapauksittain osallistui kolme etelä-suomalaisesta perheestä, joista kaksi oli kahden vanhemman uusioperheitä, ja yksi yksinhuoltajan perhe.

Tutkituissa perheissä oli yhteensä kuusi lasta, iältään 3-22 vuotta. Perheiden lapsista kolme oli poikia ja kolme tyttöjä.

Vanhemmilla on itsellä adhd-diagnoosi, myös osalla lapsista on adhd-oireita tai diagnoosi.

Varhainen tuki tulisi tarpeeseen

Perheen toimivuuden kannalta merkityksellisiä asioita olivat arjen haasteiden ymmärtäminen, erilaisuuden hyväksyminen osana vanhemmuutta sekä yhteiskunnan koko perhettä tukevat varhaiset tukitoimet. Vanhemmat olivat kuormitettuja oireyhtymästään, ja kokivat vanhempana arjen struktuurien ylläpitämisen olevan vaikeata, jollei mahdotonta.

Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat vanhemmuutensa hankalammaksi kuin vanhempien, joilla ei ollut neurologista oireyhtymää. Perheet olisivat tarvinneet jo vuosia sitten yhteiskunnan tukitoimia tukemaan kasvuiässä olevia lapsia. Ympäristön oli edelleen vaikeata hyväksyä erilaista vanhemmuutta, varsinkin oireyhtymässä, joka ei näy ulospäin fyysisenä poikkeavuutena.

Tutkijana jäin miettimään, jääkö erilaisten vanhempien oma hyvinvointi ja hengähdysaika hektisessä arjessa liian vähälle, heillä on kuitenkin omakin oireyhtymä kannettavanaan. Jaksavatko vanhemmat haastavaa arkea vuodesta toiseen? Vanhemmat vaikuttivat stressaantuneilta. Mikäli vanhemmat polttavat itsensä loppuun, se tulee heijastumaan eri tavoin, negatiivisesti, vanhemmuuteen ja koko perheeseen. Terveystieteidenhuollossa olisi ymmärrettävä vanhemman sairauden seuraukset koko perheelle. Vanhempia kuuntelemalla voi ymmärtää kokonaisuutta laajemmin kuin mitä kirjoissa opetetaan ammatti-ihmisille. Hyvä vanhemmuus onnistuu sairaudesta huolimatta perheitä kokonaisvaltaisesti tukemalla.

Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry (MTLH) järjestää Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana tuettuja lomia.

Vuoden 2014 tuetut lomat ovat haettavissa nyt

MTLH:n ja ADHD-liiton yhteistyössä järjestämät lomat

- **Perheloma Kylpylähotelli Rauhalahdessa** Kuopiossa 30.3.–4.4.2014. Tämä loma on tarkoitettu paitsi adhd-oireisille niin myös Klinefelter-, Jacobsin- ja XXX-oireyhtymän omaaville henkilöille perheineen.
- **Perheloma Runnin Kylpylässä** lisalmessa 22.–27.6.2014.
- **Perheloma Kuortaneen Urheiluopistossa** Kuortaneella 19.–24.10.2014

Lisätieto: järjestösuunnittelija Henna Niskala, henna.niskala@adhd-liitto.fi, 050 400 6478

MTLH:n, Autismi- ja Aspergerliiton, Aivoliiton ja ADHD-liiton yhteistyössä järjestämät lomat

- **Voimaa vertaisuudesta -loma** omatoimisille aikuisille Kunnonpaikassa Siilinjärvellä 5.–10.5.2014
- **Perheloma Runnin Kylpylässä** lisalmessa 15.–20.6.2014
- **Perheloma Kuortaneen Urheiluopistossa** Kuortaneella 12.–17.10.2014

Lisätieto: järjestösuunnittelija Katriina Siiskonen, katriina.siiskonen@autismiliitto.fi, 050 340 9180

SOLUKU-lomat

Lomat ovat avoimia kaikille neurologisia sairauksia sairastaville. Niitä järjestää MTLH yhdessä Aivoliiton ja Neurologisten vammaisjärjestöjen kanssa.

- **Lapsiperheiden talviliikuntaloma** Yyterin kylpylässä Porissa 3.–8.3.2014
- **Talviliikuntaloma** aikuisille ja yli 18-vuotiaille nuorille Yyterin kylpylässä Porissa 24.–29.3.2014
- **Lapsiperheiden Elämyksiä luonnosta -loma** Yyterin kylpylässä Porissa 2.–7.6.2014
- **Elämyksiä luonnosta -loma** aikuisille ja yli 18-vuotiaille nuorille Yyterin kylpylässä Porissa 4.–9.8.2014 ja 15.–20.9.2014
- **Elämyksiä luonnosta -loma** aikuisille ja yli 18-vuotiaille nuorille Kylpylähotelli Rauhalahdessa Kuopiossa 17.–22.8.2014

Lisätieto: järjestösuunnittelija Johannes Hietala, johannes.hietala@aivoliitto.fi, 040 5437 289

Tärkeää tietoa tuetuista lomista

Tavoitteena on, että lomalainen kokee yhteisöllisyyttä vertaisryhmässä, saa tietoa ja ohjeita arkeen sekä voimaantuu. Omavastuuosuus lomilla on aikuisilta 20 € / vrk, alle 17-vuotiaat lomailevat ilman omavastuuosuutta. Lomat toteutetaan täysihoidolla (aamupala, lounas ja päivällinen).

Lomatuen saajat valitaan sosiaalisin, terveydellisin ja taloudellisin perustein. MTLH tekee kaikki lomatukipäätökset ja myönteisestä päätöksestä ilmoitetaan hakijalle noin 2 kuukautta ennen loman alkua.

Lomalle hakeminen

Lomille haetaan MTLH:n lomatukihakemuslomakkeella. Lomake ja ohjeet sen täyttämiseen löytyvät osoitteesta <http://www.mtlh.fi/index.php?k=16440> Voit myös tilata lomakkeita MTLH:lta ja palauttaa ne postitse osoitteeseen Maaseudun Terveys- ja Lomahuolto ry, Mannerheimintie 31 B 20, 00250 Helsinki. HUOM! Hakemukset toimitettava viimeistään 3 kuukautta ennen loman alkamisajankohtaa! Lisätietoja arkisin klo 9-13 numerosta 050 406 4616.

Adhd sekoittaa näkövammaisen arkea

Nykypäivänä adhd-kirjainsarja on harvalle tuntematon. Aikuisilla adhd:n esiintyvyydeksi on arvioitu kolmesta viiteen prosenttia. Näkövammaisilla henkilöillä adhd voi haitata arjesta selviytymistä jopa enemmän kuin näkeville.

Adhd on häiriö, jonka ydinoireet ovat tarkkaamattomuus, yliaktiivisuus ja impulsiivisuus. Oireita on useimmilla ihmisillä joskus, mutta adhd-diagnoosin saavat ne, joilla niitä esiintyy haitaksi asti. Adhd vaikuttaa kouluun, työhön, harrastuksiin ja ihmissuhteisiin. ADD taas on adhd:n muoto, jossa on tarkkaavuuden vaikeuksia, mutta ylivilkkausoireet puuttuvat.

Viime aikoina on puhuttu yhä enemmän myös aikuisiän adhd:stä, kun aiemmin se liitettiin lapsuuteen ja nuoruuteen. Kyseessä onkin kehityksellinen, neurobiologinen ja neuropsykiatrinen häiriö. Adhd on ihmisellä syntymästä tai varhaislapsuudesta alkaen eikä voi puhjeta myöhemmin, vaikka se diagnosoitaisiin vasta aikuisena. Aikuisella oireet voivat haitata enemmän elämää, jolloin henkilö menee tarkempiin tutkimuksiin.

Adhd alidiagnosoitu näkövammaisilla?

Adhd:n esiintyvyydestä näkövammaisilla lapsilla tai aikuisilla ei ole tutkimustietoa Suomesta tai ulkomailta. Ongelmia ei kuitenkaan esiinny heillä näkeviä vähemmän, vaan ehkä jopa päinvastoin.

Alhainen syntymäpaino on riskitekijä tarkkaavuushäiriön syntymiselle. Vielä 1980-luvulla keskosen verkkokalvosairaus (ROP) oli merkittävä näkövammaisuutta aiheuttava tekijä kehittymättömän happikaappihoidon seurauksena. Aivoperäisten syiden osuus lasten näkövammojen aiheuttajana on lisääntynyt viime vuosikymmenten aikana. Vaikka verkkokalvosairauden aiheuttamaa sokeutumista osataan nykyisin tehokkaasti

ADHD:n (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) tyypillisiä oireita:

- keskittymisvaikeudet
- aloittamisen vaikeus; etenkin keskittymistä vaativat, tylsät ja pitkäkestoiset asiat
- vaikeudet ajan hallinnassa, myöhästely, asiat jäävät viime tippaan
- heikko suunnitelmallisuus; hyppiminen asiasta toiseen, priorisoinnin ongelmat, heikko pitkäjänteisyys; ensi-innostuksen jälkeen asiat saattavat jäädä kesken
- vaikeus siirtyä tehtävästä toiseen
- häiriöherkkyys; vaikeus keskittyä, jos ympärillä tapahtuu jotain
- jatkuva levoton olo
- hakeutuminen vaihteleviin töihin tai extreme-lajien pariin
- nopea kyllästyminen
- kärsimättömyys ja stressiherkkyys
- nopea ärtyminen ja suuttuminen
- nopea päätöksenteko isoissakin elämänsasioissa
- taipumus riskialttiiseen käytökseen liikenteessä

ehkäistä, pienillä keskosilla on riski saada erilaisia neurologisia näkemisen ongelmia. Näin ollen sekä nyt jo aikuisiässä olevilla syntymästään asti sokeilla tai vaikeasti heikkonäköisillä että nuoruusiässä ja lapsuusiässä olevilla, joiden näkövamma on synnynäinen ja syy neurologinen, voisi olla kohonnut tarkkaavuus- ja aktiivisuushäiriön riski. Adhd voisi siis olla vielä alidiagnosoidumpi ongelma näkövammaisilla aikuisilla kuin näkeville.

30-vuotisella työurallani tapaamani adhd-diagnoosin saaneet aikuiset voi laskea yhden käden sormilla. En itsekään varmasti ole osannut tunnistaa asiakkaan mahdollisia adhd-oireita. Vasta viime vuosien aikana kuntoutukseen hakeutuvien koulukäisten lasten sairauskertomuksissa on alkanut esiintyä adhd-diagnoosia. Se löytyy myös kuntoutukseen ha-

keutuvien lasten sairauskertomuksista useammin kuin aikuisten, vaikkakin edelleen harvoin. Usein adhd on ollut lapsilla ilmeisempi toimintakykyä haittaava tekijä kuin näkemisen ongelmat. Nämä lapset toimivat näönvaraisesti, mutta heidän näönkäytönsä on tehotonta.

Kompensaatiokeinot koetuksella

Miten sitten adhd ja näkövamma yhdessä vaikuttavat toimintakykyyn ja arjessa selviytymiseen? Adhd-oireisto voi vaikuttaa siihen, miten sokea tai vaikeasti heikkonäköinen toimii näköä korvaavien aistien varassa.

Usein sokealla tai vaikeasti heikkonäköisellä ei ole osattu tunnistaa tarkkaavuuden ja aktiivisuuden häiriöihin viittaavia käyttäytymisen erityispiirteitä, vaan on ajateltu, että ne

kuuluvat ominaispiirteinä itse sokeuteen tai heikkonäköisyyteen.

Adhd:n tuomat haasteet saattavat haitata sokean henkilön toimintakykyä ja arjessa selviytymistä enemmän kuin näkevän, koska ne vaikeuttavat tehokasta kompensatiokeinojen käyttöä. Kun näkövammaisen henkilö toimii pääosin muiden kuin näön kautta saamansa tiedon ohjaamana, vaaditaan enemmän aloitteellisuutta, tarkkaavuuden kohdentamista, keskittymiskykyä sekä muistia. Näköaistille on ominaista kyky käsitellä suuri määrä havaintotietoa samanaikaisesti, kun taas tuntoaistinvarainen havaintotieto vastaanotetaan ja käsitellään pikemminkin peräkkäisesti.

Monet adhd:hen liittyvät oireet voivat vaikeuttaa ympäristöstä saatavan havaintotiedon aktiivista keräämistä sekä myös tallentamista muistiin.

Suunnitelmat pettävät, järjestys ei pidä

Myös suunnitelmallisuuden ongelmat voivat haitata elämää, koska asioiden ennakointi edesauttaa monessa tilanteessa näkövammaisen selviytymistä ja vähentää kuormitusta. Adhd:hen liittyvä kärsimättömyys voi vaikeuttaa suunnitelmallisuutta, koska asioiden pitäisi tapahtua heti eikä kohta. Monien adhd-oireisten ihmisten on vaikea pitää tavaroitaan järjestyksessä. Sokealle epäjärjestys ja siitä seuraava jatkuva tavaroiden etsiminen on sokealle työläämpää kuin näkeväälle ja altistaa stressille.

Adhd-oireisilla aikuisilla on todettu myös muistivaikeuksia, jotka vaikuttavat toimintakykyyn. Ongelmia voi olla työmuistissa ja mieleen painamisessa ja palauttamisessa. Ei ole samantekevää, onko sokealla henkilöllä mahdollisuus käyttää piste- vai äänitemateriaalia tiedon vastaanottamisessa. Omatahtinen pistelukeminen ja tiedon käsittely on huomattavasti helpompaa kuin kuulonvaraisesti tietyllä nopeudel-

la tulevan tiedon vastaanottaminen. Uusien asioiden oppiminen ei ehkä myöskään onnistu ryhmässä, vaan tarvitaan yksilöllisempää ohjausta omaan tahtiin.

Vertaistuella voi jakaa kokemuksia samantyyppisessä elämäntilanteessa olevien kanssa: on voimaannuttavaa havaita, ettei olekaan tilanteessa yksin. Koska näkövammaisia adhd-oireisia aikuisia on diagnosoitu vähän, vertaistukea ei ehkä ole helppo löytää oman viiteryhmän piiristä. Henkilö voi kokea olevansa kaksinkertaisesti erilainen ja jäävänsä yksin ongelmiin.

*Teksti Liisa Lahtinen
neuropsykologi*

Näkövammaisten Keskusliitto ry

*Artikkeli on julkaistu alunperin
Näkövammaisten Airut -lehden
numerossa 20/2013*

*Lähteet: Virta, Maarit ja Salakari Anita:
ADHD-aikuisen selviytymisopas -tutkittua
tietoa ja käytännön vinkkejä. 2012. Kustannusosakeyhtiö Tammi.*

*Dufva, Virpi ja Koivunen Mirjami (toim):
ADHD- Diagnostiikka, hoito ja hyvä arki.
2012. PS-kustannus.*

ADHD-aikuisen opas. www.adhd-liitto.fi

Adhd vai ei?

Tutkimusten mukaan noin puolella adhd-oireista kärsivistä nuorista oireet jatkuvat aikuisiälle. Niillä, joiden lähisukulaisilla on enemmän adhd:tä, perinnöllinen alttius on todennäköisesti voimakkaampi ja myös adhd jatkuu aikuisuuteen saakka useammin kuin muilla.

Normaalistikin aktiivisuus ja tarkkaavuus vaihtelevat yksilöittäin. Niihin vaikuttavat monet tekijät, kuten temperamentti, riittävä lepo ja elämän stressitekijät. Keskittymiseen voivat vaikuttaa myös sairaudet.

Adhd-diagnoosin tekeminen on lääkärin tehtävä. Useimmiten sen tekee neuropsykiatrisiin häiriöihin erikoistunut neurologi tai psykiatri. Adhd-tutkimukseen hakeudutaan useimmiten terveyskeskuksen tai työterveyshuollon kautta, missä voidaan tehdä alustavia tutkimuksia ja antaa lähete jatkotutkimuksiin.

Mistä adhd johtuu?

Adhd johtuu aivojen poikkeavasta toiminnasta, jonka syyt ovat usein perinnöllisiä. Vaikka perintötekijöiden osuus tarkkaavuushäiriön taustalla on näin suuri, se ei tarkoita, että adhd-oireiselle aikuiselle autoomaattisesti syntyisi adhd-oireinen lapsi. Suurempi todennäköisyys on kuitenkin olemassa.

Tarkkaavuushäiriön kehittymiseen voivat perintötekijöiden lisäksi vaikuttaa sikiöajan tai synnytyksen aikaiset ongelmat kuten aivojen hapenpuute, äidin tupakointi tai alkoholinkäyttö tai äidin sairastamat virusinfektiot. Myös alhainen syntymäpaino ja lyijyille altistuminen voi lisätä riskiä.

Kasvatus, tukitoimet ja muut ympäristötekijät vaikuttavat siihen, miten paljon haittaa adhd-oireisen ihmisen elämässä ilmenee. Asianmukainen hoito voi merkittävästi edistää henkilön toimintakykyä ja hyvinvointia.

Vuosi 2013 ja kuntoutuksen kuulumiset

Voimaa arkeen

Olen tunnelman ylläpitäjä ja vaikea ihminen.
 Olen vipeltäjä, jonka kiipeilemistä on turha yrittää estää.
 Hypin asiasta toiseen.
 Päässäni on huminaa ja hyrrä.
 Olen menneiden aikojen luolamies ja uuden ajan toivo.
 Elämäni pyörii ja limittäytyy.
 En siedä pettymyksiä.
 Kuitenkin elämä kantaa, vaikka rattaanpyörät eivät ihan osu yksin.
 Asiat kasautuu.
 Niiden kanssa voi uupua, palaa kuin kärventynyt makkara.
 On tunne, että en sovi tähän aikaan.
 Soin kuin vanha gramofoni elämän kaunista laulua.
 Kun viimein kasvuprosessin tuloksena löydän itseni, loistan kuin orkidea erityisen ihanana, enkä millään meinaa kuolla.
 Minua, kuten orkideaa on vaikea kasvattaa.
 Kuin yöksi sulkeutuva kukka olen auki ja kiinni, nupussa ja valtoimenani väriloistoa esille tuoden.
 Kukaties jo huomenna, arasti ja aivan salaa, alankin elää ja palaa.
 Menneet väistyvät kun siirrän ne pois.
 Elämäni maistuu mansikalta.
 Näen kirkasta. Näen itseni.
 En juokse tai juokse itseäni pakoon.
 Maailmanpyörä pysähtyy ylös.

Vuonna 2013 ADHD-liitto järjesti seitsemän erilaista sopeutumisvalmennuskurssia. Yllä oleva valloittava runo on koottu kurssilaisten ajatuksista syyskuussa Savonlinnassa pidetyllä Voimaa arkeen -kurssilla. Kurssille osallistui 10 yli 30-vuotiaasta adhd-oireista kurssilaista. Runon myötä kiteytyy kurssin tavoite voimaantumisesta ja elämän makuisesta eteenpäin menosta.

Adhd-oireisten omaisten kurssilla 12 kurssilaista tuulettivat viikonlopun aikana kokemuksiaan ja tunteitaan. Nämä rautaiset vanhemmat jakoivat ja ammensivat viisautta toisiltaan. Kurssilla vierailut kokemusasiantuntija kannusti omalla esimerkillään eteenpäin ja sai kurssilaisilta kiitosta ja ilahtunutta palautetta.

Tunteella! -parisuhdekurssille saapui runsaasti hakemuksia, joista ADHD-liiton kuntotusvaliokunta poimi viisi pariskuntaa kurssille. Kurssi pidettiin Espoossa Solvallan urheilupuistolla kauniin luonnon ympäröimänä.

Nuorten (18-22v) Action -kurssille saapui 13 hakemusta, ja tapahtumariikkaiden vaiheiden jälkeen kurssille saapui seitsemän nuorta. Kesäiset säät hemmottelivat Solvallassa kokoontuvia kurssilaisia ja muun muassa melontaretki kansallispuistossa oli upea. Kurssia seuraavalla viikolla alkoivat koulut ja opiskelut, joten kurssi toimi oivallisena laskuna arkeen ja päivärhythmiin.

Töpinää! -perhekurssi pidettiin ensimmäistä kertaa Turussa Suvituulen erityisosaamiskeskuksessa. Paikalle saapui kahdeksan perhettä, mutta lapsineen, vanhempineen ja kurssityöntekijöineen meitä oli yhteensä peräti 44 henkeä. Töpinää siis riitti, mutta myös herkkiä hetkiä, kuten tunnettyynyjä maalatessa tai kaverille kauniita sanoja mietittäessä.

Vuoden viimeinen kurssi oli Ihan kuul! -kurssi syyskuun loppuun aikaan 13-16-vuotiaille perheineen. Kurssi pidettiin niin ikään kauniin luonnon keskellä Aitoon koulutuskeskuksessa. Ehkäisevän päihdetyön (EHYTY) edustaja toteutti sekä vanhemmille että nuorille omat tilaisuudet päihde- ja riippuvuuksista. Tiesitkö, että jos sinulle tarjotaan päihde- ja riippuvuuksista, on sinulla vain kaksi sekuntia aikaa

sanoa ”EI”. Jos miettii pidempään, on jo pettäväällä maaperällä. Nyt vain harjoittelemaan” EI, EI, EI”. Muutoin kurssilta jäi myönteisiä muistoja, kuten esimerkiksi vaahtokarkkien paahtaminen nuotiolla Sappeen hiihtokeskuksen laavulla, ja tietenkin kurssilaiset, upeat nuoret, sisarukset ja vanhemmat. Kurssin aikana nuoret toteuttivat valokuvasarjakuva-projektin. Yhdessä työssä todettiin kurssin olleen ennakkoluuloista huolimatta sittenkin ”ihan kuul”. Vau!

Jokaisen kurssin palautteissa kurssilaiset kehuivat lämpimästi kurssilla vierailleita lääkäriluennoitsijoita. Kiitos siis kaikille viitseliäille, ammattitaitoisille lääkäreille, jotka kesken työkiireiden ovat irtautuneet vieraiksemme. Antamamme panos kurssin antiin on upea.

Kurssiemme yhtenä äärimmäisen tärkeänä tekijänä ovat ihanat kurssityöntekijämme, jotka saapuvat kurssille töihin omista työpaikoistaan tai kesken opintojen. Kurssilaiset muistavat heitä palautteissaan kiittäen ammattitaidosta, idearikkaudesta, yhteistyötaidosta. Kurssityöntekijät kohtaavat ihmiset ymmärryksellä ja kunnioituksella.

Loppusyksystä ADHD-liiton toinen kuntoutussuunnittelija Helena Kurki suuntasi uusiin työhaasteisiin. Kiitämme menneestä yhteistyöstä ja toivotamme kaikki onnea ja menestystä sinulle, Helena.

Nyt vuoden loppuessa on hyvä aika rauhoittua, summata mennyttä vuotta ja kohdistaa katse ensi vuoden kurssisuunnitelmiin. Luethan tästä lehdestä tulevasta kurssitarjonnastamme, olisi kovin mukava saada paljon hakemuksia kurssille, ja saada kurssit täyteen.

*Ehkäpä tapaaamme kurssilla,
 Tuuli Korhonen,
 kuntoutussuunnittelija,
 ADHD-liitto ry*

Sopeutumisvalmennuksesta tukea Adhd:hen

Sopeutumisvalmennus on suunnitelmallista ryhmämuotoista kuntoutusta adhd-oireisille henkilöille ja heidän omaisilleen. Sopeutumisvalmennuskurssien tavoitteena on tukea kurssilaista mahdollisimman täysipainoiseen elämään sairaudesta huolimatta. Tavoitteeseen pyritään mm. antamalla tietoa adhd:stä ja sen vaikutuksista sekä tukemalla selviytymistä oireiden kanssa.

Sopeutumisvalmennusta järjestetään adhd-oireisille Kelan rahoittamana sekä Raha-automaattiyhdistyksen tukemana. Kelan kurssien kuntoutuksen kohderyhmänä ovat adhd- diagnosoidut henkilöt ikäryhmittäin, koulunsa aloittavista lapsista 30 vuotiaisiin aikuisiin asti. Kelan kursseja toteuttavat eri palveluntuottajat ympäri maamme. Tietoa Kelan sopeutumisvalmennuskursseista saa mm. Kelan nettisivuilta: www.kela.fi.

ADHD-liiton kurssit

ADHD-liitto järjestää RAY:n tukemana ennaltaehkäisevää ja oikea-aikaista matalankynnyksen sopeutumisvalmennustoimintaa. Vuonna 2014 ADHD-liitto järjestää yhden perhekurssin 5-7-vuotiaille sekä kurssin yli 30-vuotiaille aikuisille ja parisuhdekurssin. Nämä kurssit ovat viiden vuorokauden mittaisia ja niille haetaan tässä lehdessä olevilla lomakkeilla. Järjestämme lisäksi viikonlopun mittaisia kursseja kuten omaistenkurssin vanhemmille, joiden adhd-oireinen lapsi on varttunut

aikuiseksi. Syksyllä 2014 järjestämme lisäksi viikonlopun mittaisen 18-22-vuotiaiden kurssin sekä vanhempi-lapsi -kurssin murrosikäisille.

Vuoden 2014 kurssit

Tukea omaisille

Kohderyhmä: vanhemmille, joiden adhd-oireinen lapsi on varttunut aikuiseksi

Aika: 21. - 23.3.2014

Hakuaika päättyy: 14.2.2014

Kurssipaikka: Solvallon urheilupuisto, Espoo

Kurssilla omaiset saavat tietoa adhd:n oireista ja kuntoutuksesta. Yhteisten kokemusten jakaminen auttaa löytämään uusia keinoja arkeen. Kurssin tavoitteena on lisätä omaisten hyvinvointia tunnistamalla ja vahvistamalla omia voimavaroja. Kurssiin sisältyy täysihoidto ja koulutusohjelma. Kurssin omavastuu hinta on 60 € / hlö (20 € / hlö / vuorokausi). Kurssille ei ole hakulomaketta, ilmoittautuminen puhelimitse: 045 657 7876 / Tuuli tai tuuli.korhonen@adhd-liitto.fi

Voimaa arkeen! Kurssi aikuisille

Kohderyhmä: yli 30-vuotiaat adhd-oireiset aikuiset

Aika: 9. - 13.6.2014

Paikka: Aitoon koulutuskeskus, Aitoo

Hakuaika päättyy: 1.4.2014

Aikuisten kurssilla rakennetaan arkielämään liittyviä selviytymiskeinoja. Kurssilaiset saavat perustietoa adhd:stä, tietoa opiskeluun ja työelämään liittyen sekä psykososiaalista ohjausta ja neuvontaa. Voimavara-

keskeinen toiminnanohjaus tukee myönteisen tulevaisuuden mahdollistumista. Kurssilla harjoitellaan sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä tunteiden ilmaisua eri elämän tilanteissa. Vertaistuki antaa tukea itsensä hyväksymiseen ja ystävyyskontaktien syntymiseen. Vertaisryhmissä keskustellaan mm. omista selviytymiskeinoista ja voimavaroista. Kurssiin sisältyy täysihoidto ja koulutusohjelma, kurssin omavastuu hinta on 70 €.

Tunteella! Parisuhdekurssi adhd-oireisille aikuisille

Kohderyhmä: Parisuhteessa elävät adhd-oireiset henkilöt ja heidän puolisonsa

Aika: 23. - 27.6.2014

Paikka: Solvallon urheilupuisto, Espoo

Hakuaika päättyy: 1.4.2014

Tavoitteena on vahvistaa puolisoitten voimavaroja arjessa selviytymiseen ja tukea parisuhteen tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Kurssilaiset saavat vertaistukea toisiltaan sekä tietoa adhd:stä ja hyvinvointia vahvistavista tekijöistä. Kurssiin sisältyy täysihoidto ja koulutusohjelma, kurssin omavastuu hinta on 100 € / hlö (20 € / hlö / vuorokausi)

Töpinää! Perhekurssi 5-7-vuotiaille adhd-piirteisille lapsille perheineen

Kohderyhmä: 5-7-vuotiaat adhd-piirteiset lapset perheineen

Aika: 28.7. - 1.8.2014

Paikka: Högsand, Lappohja

Hakuaika päättyy: 1.4.2014

Turvallisessa ympäristössä lapset saavat temmeltää ja tutustua toisiinsa. Leikin ja toiminnan kautta tue-

taan sosiaalisia taitoja ja erilaisten tunnetilojen säätelyä. Kurssilla on yhteistä ohjelmaa ja tekemistä sekä lapsille että vanhemmille. Vanhemmille annetaan ajankohtaista tietoa ja vinkkejä arkeen. Tavoitteena on tukea vanhemmuutta ja myönteisiä kasvatuskäytäntöjä. Vanhemmat ja lapset voivat jakaa kokemuksiaan ja saada vertaistukea toinen toisiltaan. Kurssille ei vaadita lapsen adhd-diagnoosia. Kurssille voivat osallistua lapset, joilla on toimintakykyä hankaloittavia tarkkaavuuden säätelyä, toiminnanohjauksen, oppimisen tai käyttäytymisen haasteita. Kurssin omavastuuhinta on 100 € / perhe, kurssilla on täysihoito.

Ihan kuul! Kurssi nuorelle ja vanhemmalle

Kohderyhmä: Vanhempi ja 13-16-vuotias adhd-oireinen nuori

Aika: 12. - 14.9.2014

Hakuaika päättyy: 1.8.2014

Kurssipaikka: Piispan nuorisomatkatilakeskus, Kannonkoski

Hyväksyvässä, rennossa ilmapiirissä viihdytään ja koetaan onnistumisia. Kurssilla mahdollistetaan uusien kaverisuhteiden luominen ja yhteisten kokemusten jakaminen. Kurssilla saadaan tietoa tarkkaavaisuuden häiriöistä ja keinoista kuinka kohdata arkielämään ja kouluun liittyviä haasteita.

Kurssiin sisältyy täysihoito ja koulutusohjelma. Kurssin omavastuuhinta on 50€/perhe. Hakumenettelystä tarkemmin seuraavassa ADHD-lehdessä sekä nettisivuillamme.

Särmää! Tietoa, tukea, toimintaa -kurssi nuorelle

Kohderyhmä: 18-22-vuotias adhd-oireinen nuori

Aika: 26. - 28.9.2014

Hakuaika päättyy: 1.8.2014

Kurssipaikka: Piispan nuorisomatkatilakeskus, Kannonkoski

Kurssilla on mahdollisuus tavata ja jakaa kokemuksia toisten nuorten kanssa ja ystäväystyä. Kurssilla on monipuolista ja kivaa toimintaa. Tavoitteena on vahvistaa nuorten toimintakykyä ja voimavaroja. Kurssi-

laiset saavat tietoa tarkkaavaisuuden häiriöistä sekä keinoista selviytyä arjen haasteista. Kurssin omavastuuhinta on 40€/osallistuja. Hakumenettelystä tarkemmin seuraavassa ADHD-lehdessä sekä nettisivuillamme.

Mitä kursseista on hyvä tietää

Kurssien rahoitus

Kurssit rahoitetaan Raha-auto- maattiyhdistyksen tuella ja kuntien terveydenhuollon maksusitoumuksilla. ADHD-liitto hakee Töpinää, Voimaa arkeen ja Tunteella kurssilaisille hoitavalta taholta maksusitoumusta osaan kurssikustannuksista. Kurseille on osallistujilla omavastuuosuus, joka mainitaan kurssien yhteydessä erikseen.

Kuntoutusraha ja matkakulukorvaukset

Töpinää, Voimaa arkeen ja Tunteella kursseille osallistujat voivat hakea Kelalta sopeutumisvalmennuskurssin (lääkinnällinen kuntoutus) ajalta kuntoutusrahaa ja matkakulukorvausta. Korvausten myöntämisen edellytyksenä on lääkärin suositus kyseisestä kurssista ja B-lausunto tai kuntoutussuunnitelma.

Miten haen kurssille?

Töpinää, Voimaa arkeen ja Tunteella kursseille haetaan ADHD-liiton lomakkeilla. Liiton lomakkeet ovat tässä lehdessä, ja niitä voi tulostaa ADHD-liiton kotisivuilta: www.adhd-liitto.fi/tukea/kuntoutus

Hakemuksen liitteet

1) lääkärinlausunto tai kuntoutussuunnitelma, josta ilmenevät nykytilanteen kuvaus ja perustelut kurssitarpeelle.

2) kurssisuositus hoitavalta lääkäriltä Hakemukseen voi halutessaan liittää myös terapeuttien tai muiden asiantuntijoiden lausuntoja.

Kuntoutujavalinnat

Perhekurssille valitaan kahdeksan perhettä ja muille kursseille kymme-

nen kuntoutujaa kurssia kohti. Parisuuhdekurssille valitaan viisi pariskuntaa.

Kuntoutujavalintojen kriteereinä ovat:

- hakijalla on adhd-piirteitä esim. toimintakykyä hankaloittavia tarkkaavuuden säätelyä, toiminnanohjauksen, oppimisen tai käyttäytymisen haasteita
- kuntoutujan kuntoutustarve ja oma motivaatio kurssille
- etusijalla ovat ne kuntoutujat, jotka eivät ole aikaisemmin olleet adhd-oireisten sopeutumisvalmennuskursseilla.

Aikuisten kurssien kriteereinä on edellä mainittujen lisäksi:

- ei ympärivuorokautisen tuen tarvetta
- ei akuuttia päihdeongelmaa
- kurssikohtaiset kriteerit, mm. parisuhde tai ikä. Ikärajat eivät ole ehdottomia, joten hiukan alle tai yli ikärajan olevat kuntoutujat voivat hakea kursseille.

Kuntoutujavalinnat tehdään ADHD-liiton asiantuntijoista koostuvassa kuntoutusvaliokunnassa. Kuntoutusvalinnoista ilmoitetaan hakijoille kirjeitse. Jos hakija on hakeutumassa tai osallistumassa muiden kuin ADHD-liiton järjestämille vastaaville kursseille, tulee siitä ilmoittaa hakemuksessa.

Hakulomakkeiden palautus

Täytä hakemus huolellisesti ja muista allekirjoittaa se. Palauta hakemus liitteineen ilmoitettuun hakupäivään mennessä ADHD-liittoon osoitteella:

ADHD-liitto ry / kuntoutus
Sitratie 7
00420 Helsinki

Teksti Tuuli Korhonen
kuntoutussuunnittelija
ADHD-liitto ry

Kuva Vesa-Matti Väärä

Palauta hakemus **LIITTEINEEN**
ADHD-liitto ry
Kuntoutus
Sitratie 7
00420 HELSINKI
Puh. 050 354 4325
Faksi (09) 4541 1123

Kurssihakemus

Perhekurssit

LAPSEN/NUOREN HENKILÖTIEDOT	Etunimi		Sukunimi		Henkilötunnus	
	Lähiosoite			Postinumero		Postitoimipaikka
	Asuinkunta				Puhelin kotiin	
	Hakija asuu kotona ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Muualla, missä?					
	Puhelin äidille/huoltajalle päivisin			Sähköposti		
	Puhelin isälle/huoltajalle päivisin			Sähköposti		
TERVEYSTIEDOT	Lapsen/nuoren diagnoosit (nro), jonka perusteella kurssille haetaan, diagnoosivuosi.			Diagnoosin nro/vuosi		Diagnoosin nro/vuosi
	Hoitava lääkäri ja lääkärin toimipaikka (esim. terveyskeskus, keskussairaala, yksityinen lääkäriasema)					
	Lapsen/nuoren terapiat tällä hetkellä					
	Muut mahdolliset sairaudet					
	Erityisruokavalio ja allergiat					
	Lääkitys ja annostus					
PERHEEN- JÄSENTEN TIEDOT	Äidin/huoltajan nimi		Ammatti		Osallistuu kurssille ☐ Kyllä ☐ Ei	
	Isän/huoltajan nimi		Ammatti		Osallistuu kurssille ☐ Kyllä ☐ Ei	
	Sisarukset			Osallistuu kurssille ☐ Kyllä ☐ Ei		Henkilötunnus
				Osallistuu kurssille ☐ Kyllä ☐ Ei		Henkilötunnus
				Osallistuu kurssille ☐ Kyllä ☐ Ei		Henkilötunnus
	Muiden perheenjäsenten mahdolliset sairaudet, lääkitykset, erityisruokavaliot, allergiat					
KURSSITIEDOT	Haen kurssille				Aika	
AIKAISEMMAT KURSSIT	Onko lapsi/nuori osallistunut aikaisemmin sopeutumisvalmennuskurssille ☐ Kyllä ☐ Ei					
	Missä ja milloin (Kelan kurssit, perhekuntoutusjaksot, muiden järjestöjen kurssit)					

MUISTA TÄYTTÄÄ MYÖS LOMAKKEEN TOINEN PUOLI

LAPSEN/NUOREN AVUN-/TUENTARVE ARJESSA	Lapsen/nuoren avuntarve	
	Lapsen/nuoren käyttämät apuvälineet	
KELAN TUKI	Saako lapsi/nuori Kelan vammaistukea? ☐ Ei myönnetty ☐ Haku vireillä Myönnetty ☐ perus tuki ☐ korotettu tuki ☐ ylin tuki	Mihin asti? päivä _____ kuukausi _____,20____ vuosi _____
PÄIVÄHOITO, KOULU-/OPISKELUTIEDOT	☐ Lapsi päivähoidossa:	
	☐ Koulusijoitus päätetty, lapsi aloittaa koulun:	
	☐ Lapsi käy koulua ☐ yleisopetus _____ luokka ☐ pienryhmässä ☐ erityisluokka _____ luokka ☐ muu, mikä? _____	
PERHEEN JA LAPSEN ODOTUKSET/TAVOITTEET KURSSILLE	Perustelut, miksi haen kurssille:	
LISÄTIETOJA		
SUOSTUMUS JA ALLEKIRJOITUS	Suostun siihen, että ADHD-liitto saa välittää huollettavani tietoja maksusitomusta varten kuntoutuksesta päättävälle viranomaisille. ☐ Kyllä ☐ Ei	
	Paikka ja aika	
	Hakijan/huoltajan allekirjoitus	

MUISTA LIITTEET

(lääkärin B-lausunto tai muu lääkärin suositus sopeutumisvalmennuskurssille)

MUISTA ALLEKIRJOITUS

Palauta hakemus **LIITTEINEEN**
ADHD-liitto ry
Kuntoutus
Sitratie 7
00420 HELSINKI
Puh. 050 354 4325
Faksi (09) 4541 1123

Kurssihakemus

- nuorten kurssit
- aikuisten kurssit
- parisuhdekurssi

HAKIJA	Etunimi		Sukunimi		Henkilötunnus
	Lähiosoite		Postinumero	Postitoimipaikka	
	Asuinkunta		Puhelin päivisin	Sähköposti	
KURSSITIEDOT	Mille kurssille haette ☐ Nuorten kurssi ☐ Aikuisten kurssi ☐ Parisuhdekurssi				
	Kurssipaikka			Aika	
	Mikäli en tule valituksi hakemalleni kurssille, suostun siihen, että hakemukseni siirretään muulle minulle soveltuvalla kurssille ☐ Kyllä ☐ Ei				
AIKAISEMMAT KURSSIT TAI KUNTOUTUS-JAKSOT	Olen osallistunut aikaisemmin sopeutumisvalmennuskurssille ☐ Kyllä ☐ Ei				
	Missä, milloin				
	Olen ollut laituskuntoutusjaksolla ☐ Kyllä ☐ Ei				
	Missä, milloin				
TERVEYSTIEDOT	Sairaus, jonka perusteella kurssille haetaan			Diagnosointivuosi	
	Muut sairaudet				
	Säännöllinen lääkitys ja annostus				
	Erityisruokavalio ja allergiat				
	Hoitava lääkäri ja lääkärin toimipaikka (esim. terveyskeskus, keskussairaala, yksityinen lääkäriasema)				
	Miten sairaus haittaa selviytymistä jokapäiväisessä elämässä				
	Käytössä olevat apuvälineet				

MUISTA TÄYTTÄÄ MYÖS LOMAKKEEN TOINEN PUOLI

ODOTUKSENI KURSSILTA	Perustelut, miksi haen kurssille:		
AMMATTI- JA TYÖTILANNETTA KOSKEVAT TIEDOT	Ammatti (myös entinen)		
	Työtilanne ☐ Opiskelen ☐ Olen työtön ☐ Olen vanhuuseläkkeellä ☐ Olen työssä ☐ Olen työkyvyttömyyseläkkeellä ☐ Muu, mikä _____ ☐ Olen sairauslomalla, ajalla _____		
KOULUTUS	Mikä on peruskoulutuksenne ☐ Peruskoulu ☐ Ylioppilastutkinto ☐ Muu, mikä _____		
	Mikä on ammatillinen koulutuksesi (oppilaitos, linja)		Valmistumisvuosi
HAKIJAN SIVILISÄÄTY	☐ Avio-/avoliitossa ☐ Naimaton ☐ Leski ☐ Eronnut ☐ Lapsia, lasten syntymävuodet _____		
	ASUMINEN		
TIEDOT KUMP- PANISTA, JOKA HAKEE SAMALLE KURSSILLE (parisuhdekurssi)	Etunimi		Sukunimi
	Lähiosoite		Postinumero
	Asuinkunta		Postitoimipaikka
			Puhelin päivisin
		Sähköposti	
LISÄTIETOJA (esim. puolison diagnosoidut sairau- det, allergiat ja erityisruokavalio)			
LÄHIN OMAINEN	Etunimi		Sukunimi
	Lähiosoite		Postinumero
	Asuinkunta		Postitoimipaikka
			Puhelin päivisin
		Sähköposti	
Lähin omainen on hakijan ☐ avio-/avopuoliso ☐ tytär/poika ☐ äiti/isä ☐ muu, kuka _____			
SUOSTUMUS JA ALLEKIRJOITUS	Suostun siihen, että ADHD-liitto saa välittää tietojani maksusitomusta var- ten kuntoutuksesta huolehtiville viranomaisille. ☐ Kyllä ☐ Ei		
	Paikka ja aika		
	Hakijan/huoltajan allekirjoitus		

MUISTA LIITTEET

(lääkärin B-lausunto tai muu lääkärin suositus sopeutumisvalmennuskurssille)

MUISTA ALLEKIRJOITUS

Sopeutumisvalmennuskurssit 2014

ADHD, alle kouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 11.–15.8. ja 10.–14.11.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 7.–11.1. ja 7.–11.4.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 24.–28.2. ja 26.–30.5.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 1.–5.4. ja 22.–26.9.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 14.–17.4. ja 14.–19.7.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 28.4.–2.5. ja 6.–10.10.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 12.–16.5. ja 8.–12.9.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 2.–6.6. ja 13.–17.10.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 7.–11.7. ja 8.–12.12.
ADHD, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 4.–8.8. ja 3.–7.11.
ADHD, yläkouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 28.4.–2.5. ja 28.7.–1.8.
ADHD, yläkouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 16.–19.6. ja 22.–27.9.
ADHD, yläkouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 30.6.–4.7. ja 29.9.–3.10.
ADHD, peruskoulunsa päättäneet nuoret.....	2 jaksoa: 21.–25.7. ja 1.–5.12.
Aspergerin oireyhtymä, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 17.–21.2. ja 19.–23.5.
Aspergerin oireyhtymä, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 17.–21.3. ja 15.–19.12.
Aspergerin oireyhtymä, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 1.–5.4. ja 7.–11.7.
Aspergerin oireyhtymä, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 13.–17.4. ja 6.–10.10.
Aspergerin oireyhtymä, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 5.–9.5. ja 1.–5.9.
Aspergerin oireyhtymä, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 16.–19.6. ja 17.–22.11.
Aspergerin oireyhtymä, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 8.–12.12.2014 ja 9.–13.3.2015
Aspergerin oireyhtymä, yläkouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 10.–14.3. ja 23.–27.6.
Aspergerin oireyhtymä, yläkouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 12.–16.5. ja 8.–12.9.
Aspergerin oireyhtymä, yläkouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 20.–24.10.2014 ja 2.–6.2.2015
Aspergerin oireyhtymä, peruskoulunsa päättäneet nuoret.....	2 jaksoa: 30.6.–4.7. ja 29.9.–3.10.
Autismi, alle kouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 22.–26.4. ja 18.–22.8.
Autismi, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 3.–7.3. ja 9.–13.6.
Autismi, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 11.–15.8. ja 3.–7.11.
Autismi, koulunsa aloittavat ja alakoululaiset lapset.....	2 jaksoa: 25.–29.8. ja 24.–28.11.
Autismi, yläkouluikäiset lapset.....	2 jaksoa: 2.–6.6. ja 27.–31.10.
Autismi, peruskoulunsa päättäneet nuoret.....	2 jaksoa: 9.–13.6. ja 15.–19.9.
CP-oireyhtymä, liikuntavammaiset, alle kouluikäiset lapset.....	1 jakso: 18.–22.8.
CP-oireyhtymä, liikuntavammaiset, alle kouluikäiset lapset.....	1 jakso: 15.–19.9.
CP-oireyhtymä, liikuntavammaiset, koulunsa aloittavat lapset.....	1 jakso: 27.–31.10.
CP-oireyhtymä, liikuntavammaiset, koulunsa aloittavat lapset.....	1 jakso: 17.–21.11.
CP-oireyhtymä, liikuntavammaiset, alakouluikäiset lapset.....	1 jakso: 21.–25.7.
CP-oireyhtymä, liikuntavammaiset, alakouluikäiset lapset.....	1 jakso: 20.–24.10.
Downin oireyhtymä, lapset ja nuoret.....	1 jakso: 14.–18.7.
Kehitysvammaiset, kehityshäiriöiset, monivammaiset, alle kouluikäiset lapset.....	1 jakso: 5.–9.5.
Kehitysvammaiset, kehityshäiriöiset, monivammaiset, alle kouluikäiset lapset.....	1 jakso: 25.–29.8.
Kehitysvammaiset, kehityshäiriöiset, monivammaiset, koulunsa aloittavat lapset.....	1 jakso: 10.–14.11.
Kehitysvammaiset, kehityshäiriöiset, monivammaiset, koulunsa aloittavat lapset.....	1 jakso: 24.–28.11.
Kehitysvammaiset, kehityshäiriöiset, monivammaiset, alakouluikäiset lapset.....	1 jakso: 19.–23.5.
Kehitysvammaiset, kehityshäiriöiset, monivammaiset, alakouluikäiset lapset.....	1 jakso: 4.–8.8.
Kehitysvammaiset, kehityshäiriöiset, monivammaiset, alakouluikäiset lapset.....	1 jakso: 13.–17.10.

Kuntoutuskurssit 2014

Aivovamman jälkitilat, nuorten kuntoutuskurssi 28.7.–2.8.2014

Aivovamman saaneiden lasten ja nuorten perhekurssi HOPE 7.–11.4.2014, 23.–27.6.2014, 1.–5.9.2014, 15.–19.12.2014

Aivovamman saaneiden lasten ja nuorten perhekurssi HOPE 6.–10.10.2014, 1.–5.12.2014, 16.–20.2.2015, 20.–24.4.2015

Kurssit järjestetään Yläneellä (Pöytyä) Kelan korvaamina. Haku aika päättyy noin kolmea kuukautta ennen kurssin alkua. Vapaita paikkoja kannattaa tiedustella vielä hakuajan päättyttyä. Kurssille haetaan lomakkeella KU 104 (vaikeavammaisen kuntoutus) tai KU 132 (harkinnanvarainen kuntoutus). Hakemukseen tulee liittää voimassa oleva kuntoutussuunnitelma tai muu lausunto, jossa on hoitavan lääkärin suositus. Autismikurssien hakemukset lähetetään Kelan paikallistoimistoon. Muiden kurssien hakemukset lähetetään MLL:n Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiön esivalintaa varten.

- Kelan korvaamina järjestetään myös yksilöllistä kuntoutusta vaikeavammaisille lapsille ja heidän perheilleen
- Sosiaalitoimen korvaamana järjestetään lastensuojelullista perhekuntoutusta

Tiedustelut: MLL:n Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö, Valasrannantie 465, 21900 Yläne, p. 02 2777 444, lastenkuntoutus@mll.fi
Huom! 1.4.2014 lähtien kuntoutus toteutetaan Paimion sairaalan tiloissa, Alvar Aallon tie 275, 21540 Preitilä.

www.lastenkuntoutus.net

Aikuisiän adhd:n

Kun adhd-oireet koskettavat omaa ja läheisten arkea haitallisesti, on syytä hakeutua diagnostiiseen arvioon. Aikuisiän adhd:lle tyypilliset oireet aiheuttavat hoitamattomina merkittävää haittaa myös työelämässä, sosiaalisissa suhteissa ja itsetunnessa.

Impulsiivinen toiminta, töiden ja arkirutiinien jatkuvat sekaannukset, myöhästelyt ja aloittamisen vaikeudet ovat tyypillisiä adhd-oireisen aikuisen kokemia oireita. Adhd:n lääketieteellinen diagnostiikka pyrkii strukturoiduin menetelmin tavoittamaan tavallisen arjen oireet. Koska adhd on kehityksellinen häiriö, aikuisen potilaan antamien tietojen täydentämiseksi hyödynnetään saatavilla olevaa elämäkaaritietoa, sairauskertomustietoa ja läheisten antamia tietoja, jotta saadaan mahdollisimman tarkka kuva nykyisestä ja lapsuusiän käyttäytymisestä. Oi-

rekyselyjen ohella aikuisiän adhd:n diagnostisessa arvioissa käytetään ensisijaisesti strukturoituja diagnostisia haastatteluja, kuten CAADID- (Conners's Adult ADHD Diagnostic Interview for DSM-IV)(1) tai DIVA-haastattelu (ADHD:n diagnostinen haastattelu aikuisilla).(2) Adhd on edelleen alidiagnosoitu ja alihoidettu sairaus suomalaisessa väestössä. Diagnostisen arvion toteuttamisen helpottamiseksi suomenkielinen DIVA-haastattelu on vapaasti saatavilla internetissä (http://www.divacenter.eu/Content/VertalingPDFs/DIVA_2_Fins1.pdf).

Aikuisiän aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriön (ADHD) diagnostiikka perustuu huolelliseen oireiden arviointiin lapsuus-, nuoruus ja aikuisiässä. Aikuisiän adhd:lle tyypillinen monihäiriöisyys tulee huomioida tekemällä adhd-oireiden tutkimisen ohella yleispsykiatrinen arvio muun psykiatrisen sairastavuuden kartoittamiseksi. Diagnostiikassa poissuljetaan myös kehitykselliset häiriöt ja somaattiset tilat.

Adhd-diagnoosin asettaminen aikuisiässä saattaa olla haastavampaa kuin lapsilla ja nuorilla, sillä useim-

diagnostiikka

milla ihmisillä on vaikeus palauttaa luotettavasti mieleen varhaisia oireitaan. Myös monihäiriöisyys saattaa vaikeuttaa adhd-diagnoosin saamista, sillä monet muut mielenterveydenhäiriöt ja päihteidenkäyttö aiheuttavat runsaasti adhd:n taudinkuvaan sopivia oireita. Diagnostiikan luotettavuus lisääntyy, mikäli muiden häiriöiden, kuten ahdistuneisuus- ja mielialahäiriöiden diagnostiikka ja hoito on optimoitu jo ennen adhd-oireiden arviointia. Käytännössä ei aina välttämättä päästä muiden oireiden osalta täyteen remissioon ennen adhd-tutkimusta. Nyrkkisääntönä voidaan pitää, että ainakin vaikeimmat psyykkiset oireet tulisi edeltävästi saattaa riittävän hyvään hoitotasapainoon, jotta nykyhetken oirekuvan tulkinta olisi luotettavaa.

Aikuisen adhd huomioidaan uudessa diagnosoiluokituksessa (DSM-5)

Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriöön liitettyjä oireita kuvataan aiemmassa kirjallisuudessa ja diagnostisissa arviointimenetelmissä oireina, jotka ovat tyypillisiä lapsuus- ja nuoruusiässä, jolloin ne eivät välttämättä vastaa enää aikuisiässä esiintyvää oirekuvaa. Aikuisiässä yliaktiivisuus esiintyy usein sisäisenä levottomuutena ja rauhattomuutena, joka saattaa kuitenkin kanavoitua yksilölle haitallisena toimintana. Tarkkaamattomuus ja impulsiivisuus saattavat aiheuttaa suurta toiminnallista haittaa aikuiselle, vaikka velvollisuuksien tiedostaminen ja kompensatoriset, opitut selviytymiskeinot eivät aina tuokaan oirekuvaa selvästi esille. Oman toiminnan suunnitteluun, aloittamiseen ja organisointiin liittyvät vaikeudet saattavat aikuisella korostua vaarantaen työelämässä selviytymistä. Aikuisille tyypillisiä oireita on pyrittävä entistä selkeämmin kuvaamaan

DSM-5 -tautiluokituksessa(4) ja aikuisiän adhd:n diagnostisissa haastattelussa.

Oireiden lukumäärä saattaa myös poiketa huomattavasti lasten ja nuorten vastaavasta, joidenkin oireiden tyypillisesti vähentyessä ja lievittyessä iän myötä. DSM-5 tautiluokitus ottaa myönteisen kannan oirekriteerien lukumäärän alentamiseen aikuisella, ja tutkimustiedon valossa vaikuttaa siltä, että diagnoosi voidaan asettaa aikuiselle myös lukumääräisesti vähäisempien oireiden perusteella. DSM-V luokituksessa edellytetään 17-vuotiailta ja tätä vanhemmilta viittä tarkkaamattomuus- tai yliaktiivisuus-impulsiivisuusoiretta kuuden sijasta. Aikuisella oirekuvan esiintymisen osoittamisesta ennen seitsemää ikävuotta on myös DSM-V luokituksessa tutkimusnäytön valossa luovuttu, ja oireiden alkamisajankohtaa nostettu 12 ikävuoteen. Autismikirjon häiriötä ei enää pidetä poissuljettavana diagnoosina aikuisiän adhd:n yhteydessä. Oireiden lukumäärän ohella edellytetään oirekuvan pysyvyyttä ja oireista johtuvaa toimintakyvyn alenemista.

Miten aikuisiän adhd diagnosoidaan?

Diagnostiikan kulmakivi on huolellinen ja mahdollisimman laaja-alainen tiedonkeruu eri elämäntilanteista. Elämäntiedon keräämisessä voidaan käyttää apuna mm. synnytyskertomusta, neuvola- ja kouluterveydenhuollon asiakirjoja, opettajien arviointeja ja koulutodistuksia. Dokumenttien kerääminen on mielekästä, sillä riskitekijöiden ja varhaisten oireiden tunnistaminen esimerkiksi neuvolassa on mahdollisesti raportoitu jo aiemmin. Mahdolliset saatavilla olevat sanalliset opettajien arviot voivat esimerkiksi antaa viitteitä koululuokassa esiintyneistä

oireista. Lisäksi voidaan hyödyntää mahdollisia lastensuojelun arvioita sekä aiempia psykiatrisia ja somaattisia sairauskertomuksia. Oireiden raportointi tai puuttuminen aiemmissa tutkimuksissa ei kuitenkaan poissulje aikuisiän adhd:tä, sillä usein korkea älykkyys voi toimia suojaavana ja kompensoivana tekijänä, jolloin adhd jää huomaamatta.

Kattavan anamneesin saamiseksi potilasta on hyvä haastatella myös kehitystä kartoittavan elämäkaarihaastattelun avulla, jossa käydään läpi eri ikävaiheet ja mahdollisesti tunnistetaan näille tyypilliset adhd-oireet ja niiden aiheuttama toiminnallinen haitta. Mahdollisuuksien mukaan haastatellaan potilaan vanhemmat ja muita henkilöitä, jotka ovat tunteneet potilaan lapsuusiässä. Lasten ja nuorten adhd:stä on laadittu Suomessa Käypä hoito -suositus(3), jossa esitetään myös diagnostisia arviointimenetelmiä. Vanhemmille suunnattuja kyselyjä hyödynnetään myös aikuisikäisten adhd-potilaiden lapsuusajan kartoittamisessa.

Adhd-diagnostiikassa mahdollinen muu psykiatrinen sairastavuus arvioidaan strukturoidusti, mieluiten adhd-oireiden arviointia edeltävästi. Tavallisimpia ja usein myös haastavimpia muita diagnooseja ovat masennus, ahdistuneisuus, päihdehäiriöt, epävakaa persoonallisuus, uni- ja oppimishäiriöt ja kielellisen kehityksen häiriöt. Monihäiriöisyys arvioidaan käyttämällä psykiatrisia diagnostisia haastattelumenetelmiä, kuten SCID-I(5) ja II (6). Oireiden tarkka kuvaus saattaa joskus olla välttämätön oireiden erottamiseksi adhd:hen liittyvistä oireista. Adhd-diagnostiikassa kannattaakin kartoittaa tarkemmin mm. unihäiriöiden, nykimishäiriöiden, autismin ja pakko-oireisen häiriön oirekuvaa näiden

arvioitiin käytetyillä lomakkeilla ja haastatteluilla. Neuropsykologinen tutkimus saattaa vaikeissa erotusdiagnostisissa tapauksissa olla hyödyllinen, joskin adhd:lle tyypilliset vaikeudet; tarkkaavuuden, toiminnanohjauksen, kielellisen muistin ja työmuistin vaikeudet voivat liittyä moneen muuhunkin mielenterveyden häiriöön. Pääteidenkäyttöä ja yleistä terveydentilaa arvioidessa tarvitaan usein laboratoriokokeita. Diagnostisen selvittelyn aikana esiin tulleissa aivovammaepäilyissä käytetään kuvantamistutkimuksia.

Adhd:n diagnostiset haastattelut aikuisilla

Oirekyselyjen, (mm. ASRS)(7) toimiessa hyvinä seulontamittareina, on aikuisiän adhd:n diagnostisessa arviossa välttämätöntä tukeutua strukturoituihin diagnostisiin haastatteluihin, kuten CAADID- (Conners's Adult ADHD Diagnostic Interview for DSM-IV)(1) tai DIVA-haastatteluun (ADHD:n diagnostinen haastattelu aikuisilla)(2).

Aikuisiän diagnostisissa haastatteluissa tutkitaan yksinomaan adhd:n oirekriteerien esiintymistä sekä lapsuudessa että aikuisiässä, esittäen konkreettisia esimerkkejä käyttäytymisestä. Aikuisille suunnatut diag-

nostiset haastattelut on luotu siten, että ne kuvaavat helpotajuisesti aikuisten adhd-potilaiden tyypillisesti kuvaamia oireita, esimerkiksi kirjanpidon ja aikatauluihin sitoutumisen vaikeuksia. Diagnostisista haastatteluista DIVA tarjoaa myös mahdollisuuden tunnistaa aikuisuudessa usein kehittyneitä kompensatorisia ja oireenhallintakeinoja. DIVA-haastattelussa aikuiselle potilaalle annetaan lisäksi runsaasti selkeitä esimerkkejä adhd-oireiden mahdollisesti aiheuttamasta toimintakyvyn alenemisesta jokapäiväisen elämän eri alueilta, jotka ovat työ ja koulutus, ihmissuhteet ja perhe-elämä, sosiaaliset kontaktit, vapaa-aika ja harrastukset sekä itsetuottamus ja minäkuva. Diagnostinen haastattelu suoritetaan aikuiselle potilaalle mahdollisuuksien mukaan kumppanin ja/tai perheenjäsenen läsnä ollessa, jotta voidaan arvioida samalla kertaa sekä retrospektiivistä tietoa että muiden antamaa anamnestista tietoa.

Adhd-diagnoosin asettaminen tehdään luontevimmin kliinisen haastattelutilanteen yhteydessä. Kumppanin ja perheen antamia tietoja käytetään ennen muuta potilaan tietojen täydentämiseksi, ja potilas on aina ensisijainen informantti. Perheenjäsen-

ten antamasta anamnestisesta tiedosta saadaan eniten hyötyä lapsuusiän tilannetta selvitettyä. Tarkkaamattomuus- sekä ylivilkkaus- ja impulsiivisuusoireita arvioidaan erikseen eri elämänvaiheissa oirekuvan alatyypin tarkaksi määrittämiseksi, jolla on merkitystä esimerkiksi lääkitystä pohdittaessa.

Edellä kuvattu yleispsykiatrinen ja somaattinen arvio huomioiden varmistetaan, etteivät oireet tai niiden haitat selity paremmin muilla häiriöillä. Kokonaisuutena arvioidaan, missä määrin muiden antamat anamnestiset tiedot ja mahdolliset koulunkäyntitiedot puoltavat adhd-diagnoosia. Keskustelu tutkimustuloksista, siinäkin tilanteessa, kun adhd-diagnoosi ei vaikuta todennäköiseltä, on tärkeä osa diagnostista arviota.

Teksti Elina Sihvola

Psykiatrian erikoislääkäri

Erityispoliklinikat

HUS/HYKS Psykiatrian tulosyksikkö

Neuropsykiatrian poliklinikka

Lähteet:

1. Conners K, Epstein J Johnson DE, 2001. Conners's Adult ADHD Diagnostic interview for DSM-IV, MHS.
2. Diagnostic Interview for ADHD in Adults 2.0 (DIVA 2.0), in: Kooij, JJS. Adult ADHD. Diagnostic assessment and treatment. Springer, 2012. Suomenkielinen käännös: http://www.divacenter.eu/Content/VertalingPDFs/DIVA_2_Fins1.pdf
3. ADHD: n Käypä hoito-suositus, Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2012.
4. American Psychiatric Association (APA) 2013. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5th ed. Washington DC: American Psychiatric Association.
5. First MB, Spitzer RL, Gibbon M, Williams, Janet B.W 2002. Structured Clinical Interview for DSM-IV-TR Axis I Disorders, Research Version, Patient Edition. (SCID-I/P) New York: Biometrics Research, New York State Psychiatric Institute.
6. First, MB, Gibbon M, Spitzer RL, Williams, JBW, Benjamin LS. 1997. Structured Clinical Interview for DSM-IV Axis II Personality Disorders, (SCID-II). Washington, D.C.: American Psychiatric Press, Inc.
7. http://www.hcp.med.harvard.edu/ncs/ftp-dir/adhd/18Q_Finnish.pdf

Vaasanseudun ADHD-yhdistys ry - Vasanejdens ADHD-förening rf

Yhdistys on toiminut Pohjanmaan alueella vuodesta 1987 saakka ja se rekisteröitiin nimellä Vaasan MBD-yhdistys - Vasa MBD-förening. Yhdistys toimi aktiivisesti Vaasan ja Seinäjoen alueilla ja lähikunnissa. Viimeisimpinä vuosina toiminta hiipui lähes kokonaan Seinäjoen vertaistukiryhmää lukuunottamatta. Toukokuussa 2011 ADHD-tapaamisessa syntyi uusi hallitus käynnistämään toimintaa uudelleen. Yhdistykselle mm. laadittiin uudet säännöt, muutettiin nimi ja lähdettiin kehittämään myös ruotsinkielistä toimintaa. Alueen väestöpohjan takia toimintamme täytyy olla kaksikielistä ja se aiheuttaa yhdistykselle luonnollisesti enemmän töitä.

Yhdistys on saanut toimitilat Vaasan Seudun Yhdistykset ry:ltä, sen kautta olemme mukana myös verkostoissa, joissa tavoitamme alueen muita järjestöjä sekä julkisen sektorin toimijoita. Verkostoissa olemme myös mukana yhteisissä tapahtumissa, seminaareissa ja koulutuksissa. VSY:n tiloissa pidämme mm. kokouksia, jäseniltoja ja ryhmiä. Yhdistyksen toimintaan liittyy aktiiviteettien järjestäminen, tiedon ja tuen jakaminen ja antaminen jäsenille sekä adhd-tietouden levittäminen julkiselle sektorille. Tärkeää on myös neuvonta, opastus, lausunnot, aloitteet sekä jäsenten edunvalvonta.

Olemme järjestäneet perheleirejä, kesäretkiä, pikkujouluja, jäseniltoja, info- ja keskustelutilaisuuksia sekä luentoja. Keväällä 2013 järjestimme Vaasan kaupungin kirjastossa Adhd-valokuvanäyttelyn yhteydessä Adhd-päivän ja ihmisiä oli paikalla 160.

Vertaistukiryhmiä toimii tällä hetkellä Vaasan kolmen ryhmän lisäksi

Seinäjoella, Kauhaajoella ja Kokkolassa. Meiltä löytyy myös kaksi kokemuskouluttajaa, jotka luennoivat mm. oppilaitoksissa elämästä adhd:n kanssa. Kokemuskouluttajiemme kysyntä on suurempaa kuin tarjontaa, mutta se on vain positiivinen asia meille. Yhdistyksestä löytyy myös ratkaisukeistä neuropsykiatrista/adhd-valmentaja -osaamista.

Syksyllä järjestettiin Kelan kanssa kuntoutusinfoilta ja ADHD-träff ruotsinkielisille, jonka myötä käynnistettiin ensimmäinen ruotsinkielinen vertaistukiryhmä. Ensi vuodelle on suunnitteilla mm. perheleiri, luentoja sekä kirjaston perustaminen jäsenille.

Yhdistys toimii vapaaehtoisvoimin ja toimintamme on kasvanut ja laajentunut alueellisesti suureksi. Moni uusi jäsen on löytänyt tiensä mukaan yhdistykseen, mutta tarvitsemme lisää aktiivisia vapaaehtoistoimijoita yhdistyksen toimintaan. Tervetuloa mukaan yhdistykseen!

Ota meihin yhteyttä: info@vaasanadhd.com tai Facebookissa!

Föreningen efterlyser svenskspråkiga medlemmar, både till verksamheten men också för att delta i olika prak-

Talvenodotusterveiset Vaasasta

tiska arrangemang. Svenskspråkig verksamhet kan föreningen ordna bäst om vi också har svenskspråkiga medlemmar som kan hjälpa till med att ge stöd och information på svenska. Välkommen med!

Teksti ja kuva Essi Jäntti

Sisarusleiri täynnä

Lokakuun lopulla 23 lasta ja liuta aikuisia tekivät leirin Turun Oriniemen merimaisemiin kahden ADHD-yhdistyksen ja liiton yhteistyönä.

Leiriläisten ikäkaala oli kuudesta kolmeentoista vuoteen. Tarkoituksena oli tarjota adhd-oireisille lapsille ja heidän sisaruksilleen yhteistä tekemistä ja vertaistunnelmaa. Samalla perheiden kotijoukot saivat suunnitella koko lauantaipäiväksi omia puuhiaan. Leirin lopuksi vanhemmat osallistuivat adhd-aiheiseen koulutukseen.

Ohjelmaan kuului jakaa pienryhmissä vertaisten kanssa kokemuksia ja kertomuksia siitä, minkälaisia ajatuksia ja arjen kokemuksia kukin adhd:seen liittää. Juho Honkasillan ja Karoliina Polven vetämissä pienryhmätuokioissa lapsille havainnollistettiin kuinka aivojen viestinviejät ovat yhteydessä tarkkaavuuteen ja ”vaikeuteen pysyä paikoillaan”, kuten moni oireita kuvasi, ja kuinka kukin voi helpottaa itsensä tai sisarensa keskittymistä ja paikoillaan pysymistä vies-

Juho (vas.) kertoo Mintulle (kesk.) ja Miirille (oik.) kuinka aivojen viestinviejät toimivat.

tinviejiä aktivoimalla. Lasten kanssa keskusteltiin myös koulukokemuksista Lopeta! -lyhytelokuvan pohjalta sekä käsiteltiin kaveri- ja sisarsuhteiden pulmia forum-teatterin keinoin.

Toimintaa riitti koko viikonlopun ajan kun Päivi Laurilan ja Anna-Mari Braskin johdolla leiriläiset pääsivät askartelemaan, pelailemaan ja leipomaan. Mika Helento ja Pekka Lahtinen puuhastelivat leiriläisten kanssa monenmoista; pelattiin, kalastettiin, taiteltiin paperilennokkeja ja ulkoiltiin upeissa maisemissa. Leiriläiset Eetu ja Ville olivat tehneet paperitaitteluja, poksauttavia peläytyskoneita. ”Oli kiva oppia uusia taittelujuttuja”, totesivat pojat. Leiriläiset pääsivät nauttimaan lauantaian aikana myös musiikista, kun Elina Kivelä johdatti lapset musiikin maailmaan pienissä musiikkituokioissa.

Viikonlopun aikana leiriläiset pääsivät kaiken edellä mainitun lisäksi toimimaan reporttereina ja he kirjoittivat yhdessä ohjaajien kanssa tunnelmia leiriltä sekä osa leiriläisistä otti kuvia lehtijuttua varten. ”Tykkäsin kuvata”, kommentoi Maya leiritouhujen keskeltä.

Lauantaina ohjelmassa olleessa löytöretkipelissä piti etsiä luonnosta aarteita. Ville, Niclas, Miroja Eetu olivat samassa joukkueessa. – Me voitettiin!! Peli oli haastava, mutta lopputulos oli hyvä. Tavarat oli vaikea löytää ja koppa tuli niin täyteen, että niitä piti survoa siihen, totesivat pojat. Perjantaina etsittiin Oriniemen metsistä peläyttävää luurankoa, hui!

”Täällä oli hauskaa, kun leikittiin Kirkonrottaa ja sitten perjantaina oli

hauskaa, kun etsittiin peläyttävää luurankoa pimeästä metsästä. Myös Zombihippa oli hauskaa”, kertoi Ville. Metsästä etsittiin Löytöretki-pelin aarteita ja keksittiin hauskoja selityksiä. Jasperin mielestä kasviskeitto ja sämpylät olivat erityisen hyviä. ”Tykkäsin myös luurangosta”, kertoi Jasper.

Eetu ja Maya leipomispuuhissa

touhua ja toimintaa

Forum-teatterissa lapset pääsivät myös itse esiintymään. Juho Honkasilta ohjeistaa valkoisessa parrassaan taitavia näyttelijöitä. Ruskeassa peruukissa Jasper esittää Raipea, mustassa peruukissa esiintyy Rasmus Pipsan roolissa.

Sunnuntaina Forum-teatterissa leirin aikuisista Elina Kivelä, Päivi Laurila sekä Karoliina Polvi muuttuivat peruukkipäisiksi roolihenkilöiksi; Pipsaksi, Raisaksi ja Raipeksi, jotka joutuivat selvittämään kaveruuteen liittyviä pulmatilanteita. Lisäksi Raisan pikkusisko Pipsa ei antanut Rai-

san ja Masan, Raisan kaverin, pelata rauhassa. Näihin ongelmiin leiriläiset antoivat hyvään lopputilanteeseen johtavat ratkaisut.

Tietenkin leirielämään kuuluivat makkaranpaisto, saunominen, kaverit, pelaaminen ulkona ja sisällä, kalastus ja hiukan nukkumista. Nämä kaikki onnistuivat hyvän ruuan ja erinomaisten, keittiössä koko viikonlopun häärineen Riikka Kennovaa-
ran, leipomien sämpylöiden ja leipien voimalla, kiitos.

Leiriläisten vanhemmat osallistuivat adhd-aiheiseen koulutustilaisuuteen leirin päätöspäivänä Turun omaishoitokeskuksen tiloissa. Tarkoituksena oli antaa vanhemmille tietoa tutkimukseen perustuvista sisaruussuhteista adhd-perheissä, mitä sisarukset ajattelevat perheestään ja miten tilanteita voitaisiin ennakoida ja purkaa myös jälkepäin. Erja Sandberg kävi läpi sopeutumisvalmennuksen ideologiaa leirin muodossa. Vanhemmat saivat tietää millaisia asioita leirillä on tehty ja koettu, sekä millaisia vaikutuksia ja adhd:n prosessointia se käynnistää mahdol-

Elina Kivelä Pipsan roolissa näyttelee Miron (vas.) ja Andersin (oik.) kanssa.

Miika (vas.) ja Rasmus (oik.) taistelevat pallosta sunnuntain jalkapallo-ottelussa.

lisesti lapsissa leirin jälkeen kotona. Keskustelu oli aktiivista ja vuorovai-
kutteista.

Vanhemmille oli järjestetty myös aikaa vertaistukeen ja iloinen puheensorina täyttikin tilan, kun sekä Salon että Turun alueen perheet tutustuivat toisiinsa ja vaihtoivat kokemuksiaan adhd-asioista. Vanhemmat saivat myös ADHD-liiton kuntoutussuunnittelija Helena Kurjen neuvoja, kuinka saada arki toimimaan adhd-oireisen lapsen kanssa ja myös kotiinviemisiksi oli runsaasti tarjolla ADHD-liiton materiaalia.

Teksti Aistin ja Salon Seudun ADHD-yhdistyksen järjestämän leirin ohjaajat ja leiriläiset

Kuvat Karoliina Polvi

Voimaa vertaisuudesta

Suomen ADHD-Aikuiset ry järjesti vertaistukiviikonlopun syyskuun kolmantena viikonloppuna Torpan kurssikeskuksessa Ylöjärvellä. Osallistujia leirillä oli yhteensä 26.

Mitä odotan tältä viikonloputta?

"Tule omana itsenäsi, iloinesi ja suruinesi, jätä raskaat taakat selästäsi, anna ilon virrata hetki elämässäsi. Kohottaudu korkealle kuin kuusen latvat, kurkista maan uumeniin, kulje rinnalla vertaisen. Uskalla unelmoida ja olla hetki tässä, läsnä."

- Viola -

Tervetuliaisruno leirin aloituspäivältä, kuvassa leirin johtaja Viola Partanen.

Lähtöpäivänä teimme jokaiselle leirilapun, johon kaikki kirjoittivat jotain hyvää toisesta leiriläisestä. Karita kertoi, että oli ensimmäinen kerta, kun hänen lapussa ei luenut "outo, hullu tai kajahtanut". "Kotiin mennessä mieheni oli yllätynyt positiivisten kokemusten määrästä ja siitä, että kerrankin olin aidosti viihtynyt ihmisten parissa, enkä tuntenut itseäni kummajaiseksi."

Leiriläiset saapuivat suurimmaksi osin Turun, Helsingin ja Tampereen seuduilta, lisäksi edustettuina olivat Jyväskylä ja Joensuu. Leiri alkoi lauantaina kello 11 majoittumisella ja lounaalla. Ohjelmassa oli vertaistukihetkien lisäksi rentoa yhdessäoloa ulkoilun, syömisten ja saunomisen merkeissä aina yövalvomisiin asti. Juttua riitti niin, että osa leiriläisistä oli hereillä lähes koko yön. Aamuvirkuista rohkeimmat kävivät pulahtamassa jo tuohon aikaan melko viileässä Näsijärvessä.

Leirin päätöstilaisuus kodalla panukahveineen ja makkaroineen oli lämminhenkinen lopetus leirille, ja tuolloin viimeistään huomasit rupattelun lomassa kuinka tärkeää vertaisten tapaaminen oli monelle ollut.

Leirihenki oli koko leirin ajan aivan mahtava ja ennestään täysin vieraista ihmisistä tuli reilun vuorokauden aikana kuin sydänystäviä toisilleen. Yhdessä itkettiin, naurettiin, laulettiin ja jaettiin kokemuksia niin hyvistä kuin vaikeistakin elämäkokemuksista. Ikähaarukka leirillä oli myös ilahduttavan laaja, nuorin leiriläinen oli 21-vuotias ja vanhin 65-vuotias.

Suomen ADHD-Aikuiset ry suunnittelee ensi vuodeksikin vertaistukileirien järjestämistä. Jos voit yhteistyössä kanssamme olla toteuttamassa ensi vuoden leirejä, niin ole yhteydessä: hallitus@adhd-aikuiset.org.

Yhdistysten yhteistyö avaa lisää mahdollisuuksia toteuttaa tapaamisia!

*Teksti: Viola Partanen,
Suomen ADHD-Aikuiset ry:n
puheenjohtaja
Kuvat: Minna Korhonen*

Hanna Tapanainen (vasemmalla) huomasi leirin myötä vertaistuen olevan itselle niin tärkeää, että sai kimmokkeen alkaa suunnittelemaan oman vertaistukiryhmän perustamista Nurmijärvelle. ”Leiri vastasi monien vuosien terapiaa ja vastaavaa yhteenkuuluvuutta en ole ikinä kokenut. Haluan jatkossakin itse saada ja antaa muille tätä tukea.”

Vertaistukihetken alkua odotellen

Aisti ry, Turun seudun autismi- ja ADHD-yhdistys

aistiyhdistys@gmail.com
www.aistiyhdistys.fi

ELLA ry

Loimaa ja lähikunnat
Paula Kulmala
puh. (02) 7641 962
paula.kulmala@suomi24.fi

Lisätietoja saa sähköpostitse osoitteesta *ellary@suomi24.fi* ja netistä <http://ellayhdistys.nettisivu.org/>

Etelä-Savon ADHD-, Autismi- ja Dysfasiayhdistys ry

Puheenjohtaja Tarja Lahdenperä
puh. 040 557 3269
es-ada@es-ada.com

Etelä-Savon ADHD-, Autismi- ja Dysfasiayhdistys on nyt myös Facebookissa!

Hymy ry, Kanta-Hämeen Asperger-, autismi-, dysfasia- ja ADHD-yhdistys

Riitta Viljamaa, puh. 050 520 2771
rhviljamaa@gmail.com
www.hymyry.net

Vertaistuki-illat kerran kuussa lokakuusta-huhtikuuhun, lisätietoja kotisivuilta.

Itä-Savon Puatti ry

puheenjohtaja Kati Sairanen
puh. 050 542 8499
puheenjohtaja@puatti.com
jäsenvastaava Anne Otranen-Silvennoinen, sihteeri@puatti.com

Tietoa yhdistyksen toiminnasta ja tapahtumista löytyy osoitteesta www.puatti.com.

Keski-Suomen ADHD-yhdistys ry

Puheenjohtaja Tapani Salonen
ta.sa59@tintti.net
sihteeri/jäsensihhteeri,
Päivi Pietiläinen
paivi.pietilainen@luukku.com
www.keskisuomenadhd.com

Kymenlaakson autismi-, asperger-, dysfasia- ja ADHD-yhdistys AADA ry

Puheenjohtaja Kata Kaukiainen
kata.aada@gmail.com
kymenlaakson.aada@gmail.com
www.kymenlaaksonaada.org

Lahden seudun ADHD-yhdistys ry

Lahden seudun ADHD-yhdistys
puh. 040 415 0084
lahtiadhd@gmail.com

Oulun seudun ADHD-yhdistys ry

Helena Pakkanen,
puh. 040 833 4237,
adhdoulu@gmail.com

Aluekerhot/vertaistukiryhmät lähiseudulla:

Kajaanin vertaistukiryhmä
Seuraava tapaaminen on ke 19.12. klo 17.30. Paikkana Teppanan perheasema. Yhteyshenkilönä Riitta Haataja, riittahaataja77@gmail.com

Oulun eteläisen alueen aluekerho (Ylivieska, Kalajoki, Oulainen jne.) Yhteyshenkilöinä: Orvokki Rytty puh. 045 113 6513

Raahu

Raahen alueella toimii pian uusi vertaistukiryhmä. Lisätietoja ryhmän toiminnasta voi kysellä Kirsi Kiilakoskelta, kirsi.kiilakoski@gmail.com tai puh. 040 019 9831

Pirkanmaan ADHD-yhdistys ry

Merja Saartila
Anttonintie 3, 33480 Ylöjärvi
puh. 0400 485 824
adhdpirkanmaa@luukku.com
pirkanmaanadhdyhdistys.nettisivu.org

Pohjois-Karjalan ADHD-, autismi- ja dysfasiayhdistys Aksoni ry

Puheenjohtaja Anne-Maarit Palviainen
annemaarit.palviainen@gmail.com,
puh. 050 306 8261
sihteeri Noora Mikkonen
nmikkone@luukku.com, 040 412 3792
www.aksoni.suntuubi.com

Pohjois-Karjalan ADHD-, autismi- ja dysfasiayhdistys Aksoni ry toivottaa hyvää Joulua ja rauhallista uutta vuotta 2014

Anne-Maarit Palviainen

Toiminta jatkuu ensi vuonna entiseen malliin. Lisää tietoa eri toimintoistamme ja tapahtumista löydät yhdistyksemme kotisivuilta <http://www.aksoni.suntuubi.com/> ja suljetusta Facebook-ryhmästäme.

Pohjois-Savon neurologiset erityisvaikkeudet ja autismikirjo-yhdistys Eijsveikeet ry

Tulliportinkatu 52 (käynti sisäpihan puolelta), 70110 Kuopio
puh. 044 721 1127 (ma klo 15-18, muulloin tekstiviestit tai sähköposti tuovat viestisi perille)
toimisto@eijsveikeet.fi
www.eijsveikeet.fi

Puheenjohtajamme tavoittaa osoitteesta puheenjohtaja@eijsveikeet.fi

Tapahtumat löytyvät netistä www.eijsveikeet.fi ja Facebookista.

**Pääkaupunkiseudun
ADHD-yhdistys ry**

Krapupolku 1, 00890 Helsinki
www.pks-adhd.fi
pks.adhd@gmail.com
050 436 7708

Puheenjohtaja Arja Havilo
arja.havilo@kolumbus.fi
Jäsenrekisterinhoitaja
Minna Hirvonen
adhd.espoo@gmail.com

**Vuosi 2014 on Pääkaupunkiseudun
ADHD-yhdistyksen
35-vuotisjuhluvuosi**
Juhlavuoden tapahtumat aloitamme
naisten ja miesten saunailloilla
helmikuussa 2014.

Seuraa ilmoitteluamme
jäsenkirjeessämme ja Facebookissa!

Rauhallista joulua ja hyvää uutta vuotta
2014 kaikille jäsenperheillemme.

- Toiminnassa tavataan -

**Salon Seudun
ADHD-yhdistys ry**

Puheenjohtaja Erja Sandberg
adhdyhdistys@gmail.com
www.adhdsalo.fi

KM Elina Kivelän pitämä oppimi-
silta ADHD-lasten ja nuorten koulu-
asioista Sytyn tiloissa klo 18 alkaen
to 9.1.2014, äidinkielen ja vieraan
kielen oppimisesta.

Tammi-helmikuun vaihteessa, pe
31.1- la 1.2.2014 tulossa talvileiri
kouluikäisille lapsille ja nuorille An-
gelniemessä. Seuraa nettisivujam-
me! www.adhdsalo.fi

Ihanaa Joulun odotusta ja toimin-
nallista Uutta Vuotta 2014!

**Satakunnan Autismi-,
ADHD- ja Dysfasiayhdistys
SAMDY ry**

Toimisto: Satakunnan yhteisökeskus,
Isolinnankatu 16, 28100 Pori,
päivystysaika toimistolla
sopimuksen mukaan
www.samdy.info

puh. 044 346 0898
samdy@samdy.info

Tarkempia tietoja toiminnasta:
www.samdy.info

Suomen ADHD-Aikuiset ry

Hallituksen tavoittaa osoitteesta
hallitus@adhd-aikuiset.org
www.adhd-aikuiset.org

Puheenjohtaja: Viola Partanen
Varapuheenjohtaja: Taruhelinä
Suutari-Jääskö
Sihteeri: Ilkka Pitkänen
Sähköpostiosoitteet muotoa etunimi.
sukunimi@adhd-aikuiset.org

Yhdistyksen syyskokous- ja pik-
kujoulut olivat 24.11. Kiitos kaikille
osallistuneille.

Yhteistyökumppaneille, rinnalla
kulkijoille ja jokaiselle jonka elämää
adhd koskettaa yhdistys haluaa toi-
vottaa oikein hyvää joulua ja rauhal-
lista uuttavuotta!

Terveisin
Viola Partanen

**Vaasanseudun
ADHD-yhdistys ry -
Vasanejdens
ADHD-förening rf**

www.vaasanadhd.com
puh. 044 210 5959

svenskspråkiga 050 590 5876
info@vaasanadhd.com

**Vertaistukiryhmät kerran kuu-
kaudessa:**

Vaasa

-ADHD-aikuiset. (Myös puoliset
ja läheiset.) Lisätietoja: info@vaasa-
nadhd.com, 044 210 5959.

-ADHD- ja Autismin kirjon (alle
15-vuotiaiden) lasten vanhemmat.
Lisätietoja: tuula.jantti@vaasanseu-
dunyhdistykset.fi, 044 259 1159.

-ADHD-nuorten (15-25-vuotiai-
den) vanhemmat. Lisätietoja, mera
info: youngadult.adhd@hotmail.
com, 040 063 9162. HUOM! OBS!
Kaksikielinen ryhmä, tväspråkig
grupp.

Seinäjäki

-ADHD-lasten vanhemmat. Lisä-
tietoja: seinajoki@vaasanadhd.com,
050 090 1628.

Kauhajoki

-ADHD-lasten vanhemmat. Lisä-
tietoja: suupohja@vaasanadhd.com,
050 405 2136.

Kokkola

-ADHD- ja Asperger-lasten van-
hemmat. Lisätietoja: kokkola@vaa-
sanadhd.com, 050 594 2052.

Svenskspråkig verksamhet:

Vi är på gång att starta svensks-
pråkiga stödgrupper, så kom med
och påverka! Ta kontakt: 050 590
5876 eller info@vaasanadhd.com

**ADHD-luento Kokkolassa kes-
kiviikkona 12.2.2014.** Lisätietoja
tulossa myöhemmin.

Seuraa ilmoitteluamme sähköpos-
titse jäsenkirjeissä ja Facebookissa
ja tule tutustumaan uusiin kotisivui-
himme osoitteessa:
www.vaasanadhd.com

**Varkauden Seudun
Wamdy ry**

(Autismi-, ADHD- ja
dysfasiayhdistys)
Anita Rikalainen, puh. 040 7328 360

Maanrakennus Peltola Heimo Isoveräjantie 98, Masku Puh. 0400-226 007	Maansiirto Perala Oy Vaskiontie 358, Halikko	Tapsa Service Tmi Tuuloslamintie 69, Tuulos Puh. 0400-766 049	MS Miikkulaiset Toivelintie 133, Eurajoki	Hitsaus & Asennus LuomaSET Oy Leppäläntie 7, Riihimäki Puh. 040-7730 416
Insinööri toimisto Veijo Kohonen Nevakatu 6, Tampere Puh. 040-822 4209	Latomäen Sähköliike Kustee Tiitun tie 2, Lapua Puh. 050-5525 610	Suoninen & Co Oy Kuopiontie 106, Viinijärvi Puh. 0400-269 988	Tilitoimisto Yli-Rahko Oy Vantaa • Puh. 09-836 2120	RKW Finland Pori • Puh. 02-517 8899
Kivistön Työväentalo Yläaitankatu 4 B 38, Jyväskylä	Auto-Service S. Wiberg Kb Hemming Elfvingsvägen, Hangö • Puh. 019-2484 332	Bussimiehet Oy Liinakatu 21, Tikkakoski	Konepaja Trameta Oy Ravurinkatu 19, Turku Puh. 02-2538 355	Nuorten Vammaisten Tukisäätiö Myllytullinkatu 7, Oulu Puh. 0400-682 204
Out In Design Vellamonkatu 10, Helsinki Puh. 040-5920 200	Sundes Oy Nihtisillankuja 3 B, Espoo Puh. 040-5526 110	PF-Koneurakointi Petri Fonsell Kiperänkulmante 67, Hirsjärvi Puh. 0500-294 625	Insinööri toimisto Ollin Sähkötyö Oy Renginpolku 8, Helsinki Puh. 0500-422 061	Metsäkorjuu Kauhanen Oy Rotimojoentie 485, Marttisenjärvi Puh. 0400-297 863
Taksi Seija Karjalainen Paatiafentie 7 A 6, Sahalahti Puh. 0400-563 376	Hammaslääkäri Raija Tahkola Lappastentie 1 A, Pattijoki Puh. 08-264 933	Valtimon Sähkötyö Oy Teollisuustie 1, Nurmes Puh. 0500-372 823	Tilipiste Minna Mattilantie 9, Loimaa Puh. 040-5166 459	Tilinova Kantola Leena Oy Ab Kauppiaskatu 11 E 42, Turku Puh. 02-411 5100
Kotiharjun Perhekoti Säyhteentie 364, Kuusikylä Puh. 0400-978 042	LJR-Accounting Oy HELSINKI	Pirkkolan Perhekoti Aaponkatu 16, Imatra Puh. 040-768 3806	Oulun Seudun Ajoharjoitteluratasäätiö Yrityspuistontie 11, Jääli Puh. 08-8166 750	Ryhmäkoti Raide Oy Kurvolaankaari 1, Akaa Puh. 050-3759 8011
Ratsukenkä Oy Kopunojantie 10, Killjava Puh. 09-801 5250	BENESCAN OY Soukanjoentie 196, Seinäjoki	MPR Eletrics Oy Askonkatu 13, Lahti Puh. 040-5577 629	Hyvää Joulua !	MPI-Konsultit Oy Unioninkatu 6 A 39, Helsinki
Sjögren-Yhtiöt Oy Levonmäenkatu 25, Tampere	K-Market Näätämo Sevettijärventie 12200, Ivalo Puh. 016-672 510	Martinlaakson Huolto Oy Kukintie 3, Vantaa Puh. 050-555 5436	Tmi Heikki Kastari Kranaatinmäentie 49, Pirkkala Puh. 040-5233 985	Kaukajärvisuuskunta Juvankatu 10, Tampere Puh. 010 4242 900
Uudenmaan Kuivauspalvelu Sienitie 9, Helsinki Puh. 045-1200 420	J. Tuomainen Oy Sköllerstantie 138, Pinjainen Puh. 0400-478 522	www.raitaa.fi	TR Klapi Suitsikatu 1 C 23, Lahti Puh. 045-2312 828	Maaseudun Kukkasarhasto Säätiö
Tmi Utsjoen Tilipalvelu Tenontie 205, Utsjoki Puh. 0400-978 901	Helapala Oy Kivikumuntie 6, Tesjoki Puh. 019-514 451	Oriveden Lokapalvelut Tmi Pohjantie 35, Orivesi Puh. 0400-237 973	Koiramäen Perhekoti Hylkirannantie 158, Reisjärvi Puh. 0400-648 277	Kotkan Isännöintipalvelu Oy Naakantie 2 A, Kotka Puh. 0500-659 064
Hibox Systems Oy Ab HELSINKI	Perhekoti Koivupelto Rantasalmentie 1783, Kallistahti Puh. 040-5386 574	Peten Siivous Oy Seljatie 4, Kuopio Puh. 050-321 6563	Porin Mainostuotanto Oy Hevoshaankatu 3, Pori Puh. 02-633 8730	Kaukora Oy Tuotekatu 11, Raisio Puh. 02-4374 600
Maalarimestarien Oy Niittyläntie 4, Helsinki Puh. 0207 861 020	Silver Bowl Oy Pupuhuhdantie 4, Jyväskylä Puh. 0207 600 990	Lavakuljetus J.W. Helenius Oy Pengerkatu 4 B, Helsinki Puh. 040-770 9213	Lasperak Oy Verstastie 10, Pulkkiila Puh. 0500-588 029	ERCA TILIT OY Sirrikuja 3, Helsinki Puh. 09-565 1026
Merkkimiehet Oy Yliahontie 5, Keuruu Puh. 014-720 354	ASAP OY Lyhtytie 24 B, Helsinki	MAVOR OY Kuormatie 3, Nummela	Lieksan Viherkeskus ja Hautauspalvelu Oy Simo Hurtan katu 10, Lieksa Puh. 040-583 4097	Harri Vettenranta Jyvätie 7, Helsinki
Nappitiikerit Oy Degerbyntie 11 B, Degerby Puh. 040-703 5168	Ympäristöpalvelu Pasi Nissinen Laiduntie 4, Valkeakoski Puh. 050-598 7865	LVI-Hämäinen Oy Pyhtymäentie 119, Turku	Vepro Oy Tehtaankatu 21, Riihimäki Puh. 019-724 000	N 3 M Power Oy Hitsaantie 3, Karjaa
Saneeraustalli Oy Martinpaha 5, Pirkkala Puh. 050-599 7291	Jämin Rahtipalvelu Oy Jämijärvi Puh. 02-5471 755	Tmi Pasi Perälä Päärnavarrentie 89, Laitila Puh. 044-2727 232	Oulun Suolahoitola Isokatu 82, Oulu Puh. 045-650 7339	Taksi Juha Haikonen Perälä
Saario & Riekkola Oy Laulukuja 4, Helsinki Puh. 09-530 6540	Kirpputori Aurinkoinen Makasiinintie 2, Mäntsälä Puh. 019-6871 438	Taitorakennus Lehtola Harri Oy Mahlamäentie 2, Launoinen Puh. 0500-836 321	JME Catering Oy Maauninkuja 4 C 66, Vantaa Puh. 045-132 5171	Via Viola Oy Kurjentie 11, Tuusula Puh. 040.569 6609
www.foresp.fi	Willan Apteekki Prisma, Kauppakuja 2, Hyvinkää • Puh. 019-475 7700	Kangasalan Hitsaustyö Oy Hitsaajantie 3, Pälkäne Puh. 03-5342 961	Arkkitehti toimisto Vesa Ekholm & Antero Syrjänen Oy Vaakatie 7, Helsinki	Perhekoti Pilvi-Sisko Kivenkaari 3, Vihti Puh. 040-750 3183
Heinänkorsi Raimo Heino Tmi Rohdaistentie 53, Lappi Puh. 0400-128 991	Tmi Lauri Haukkaluoma Hakojärventie 216/40, Parkano Puh. 050-5500 682	Suomen Satamarakentaja Oy Hiuluntie 7, Sastamala Puh. 0500-929 069	Elektro-Metek Oy Tinurinpolku 3, Ylämylly	Eksakti-Rakenne Oy Patomäentie 48, Lahti
Arto Erkki Ahonen Tmi Paavonkuja 8 C 3, Orivesi Puh. 050-595 1891	Hämäläinen Tauno Tmi Hakalähteentie 3 C 8, Mynämäki Puh. 0500-720 254	Metsäalan Ammattipalvelut Jussi Ryhänen MTT	JC-Tekniikka Oy Rasulankatu 9 B, Tampere	S. Kakko Oy Kranintie 50 B, Koski Puh. 02-484 1123
NORELCOM OY ALAJÄRVI	Kuljetus N. Broström Metsäpoluntie 7, Kymälä Puh. 040-5411 410	Kuljetus Anttonen Raudussuontie 65, Aura Puh. 040-737 5209	Kuljetus- ja Pihatyöt Heikki Saarinen Koivumäentie 28, Mäntsälä Puh. 040-738 2521	Maanrakennus Janne Peltola Kahvitie 45, Kokkola Puh. 040-5392 910

Kuljetusliike Veljekset Matilainen Oy Liperi	Fixtool Oy Seppentie 9, Jokioinen Puh. 03-438 3838	Autokorjaamo Toronen Ismo Sylväojanpolku 22, Kotka Puh. 0400-790 157	Rauta Väisänen Oy Rautatiekatu 2, Kankaanpää Puh. 02-572 900	Raskaskonehuolto JP Rajala Oy Varpushaukantie 2, Pori Puh. 0400-468 801
Rakennuslaskenta Rautalahti Oy Tuulikallionkatu 2, Imatra Puh. 010 666 9600	Rakennuspalvelu Lindholm Loukkurantie 22, Vanha-Ulvila Puh. 044-533 2661	Sähkö-Jore Oy Painotie 15, Turenki Puh. 040-5214 205	Insinööri-toimisto ARCUS OY Linnankatu 16, Turku Puh. 02-274 7050	Harjavallan Sairaankuljetus Tuomolankatu 44, Harjavalta Puh. 0400-791 183
Heinoja Oy Kirjanpotoimisto Maariankatu 4 B, Turku	BL-Tilit Karstuntie 344, Lohja Puh. 040-589 2014	Kymdata Oy Heikinkatu 7, Kotka Puh. 05-227 5100	Janis Byggservice Janin Rakennuspalvelu Labbývåggen 608, Skinnarby Puh./Tel. 040-5692 938	Kuljetus Heikki Saamallahti Oy Lammassaarentie 7, Kokkola Puh. 0400-563 017
Kahvila-Ruokailupaikka Tuulenpesä Kuusamontie 1623, Suomunturi Puh. 050-5588 372	K-Extra K. Elo Koskenkylänraitti 59, Honkilahti Puh. 02-866 8056	Hasanen Jorma Ky Kalviisa	Koneurakointi Hermunen Sammuttajantie 10 i, Kouvola Puh. 0400-760 622	Turun Mittaus- ja Asennuspalvelu Oy Littoinen
Betonipumppaus Ollikainen Oy Kuusan Asematie 13, Kuusa	Invataksi Riitta Ylitalo Käänteenoara 2 B, Hämeenlinna	Insinööri-toimisto V. Vilenius Oy Hanhikinkatu 9, Lahti	Jykä-Kate Rantapääntie 16, Sastamala Puh. 044-966 5615	Perhekoti Jääskeläinen Oy Voutilantie 5, Hämeenlinna Puh. 050-5965 694
A-R Turve Oy Rautakatu 4, Peräseinäjoki Puh. 0400-906 315	Hyvää Joulua! Halikon Rakennus ja Hitsityö Ay MUURULA	Tilitoimisto Anttinen Oy Merivalkama 2 A 8, Espoo Puh. 09-810 540	Sastamalan Teurastamo Oy Mäkelänkatu 1, Sastamala Puh. 040-748 2633	Mattopesutupa Vesihäisi Kaukoilantie 8, Nummela Puh. 040-766 5015
Personal Rent Finland Lievustuoreentie 280, Kankainen Puh. 0400-529 607	Kanniston Leipomo Pursimiehenkatu 19, Helsinki Puh. 050-517 4160	Metsämyller Oy	Oivayhtiöt Oy	Atolli Apteekki Rantakylä Puronsuunkatu 1, Rantakylä Puh. 013-823 550
Koneurakointi Järri Oy Vännilän Välitie 111, Alastaro	Nosto ja Kuljetuspalvelu M. Ervasti Järvenpääntie 10, Kuusamo	Köysivalmiste Oy Miharintie 288, Sasi Puh. 03-371 241	Tmi Janne Kyläpekkä Suutarlantie 18, Kyrö Puh. 0400-125 202	Kuljetusliike Rimpinen Oy Santakatu 6, Harjavalta Puh. 0400-928 256
Kilita Puhdistuspalvelut Oy Torikatu 7, Kankaanpää Puh. 040-5551 646	Kuljetusliike Lammi Kuninkaanlähteenkatu 18 as 5, Kankaanpää Puh. 044-2688 089	Lännen Sähkö ja Tele Oy Keskuskatu 21, Laitila Puh. 050-3311 073	Puunkorjuu Rami Pekkola Peltomiehenkatu 8 A as 2, Huittinen • Puh. 0400-631 002	Siivousliike ALBUS Tuposlammentie 13, Tupos Puh. 050-526 8340
Fysiomaxi Vestehisenkuja 3 B 24, Helsinki • Puh. 0400-566 345	Porin Puutuote Oy Alikyläntie 74, Pori	Tmi Ari Siivonen Myllymäentie 32, Kutajärvi Puh. 0400-840 340	Prismarit Oy Kurtastentie 14, Rauma Puh. 0400-593 538	Parikkalan Apteekki Sahakuja 2, Parikkala Puh. 05-430 016
Auran Ajomestarit Oy Kyröntie 30, Kyrö Puh. 050-300 8582	Arkkitehti-toimisto Hintsala Jari Leirintäalueentie 3, Ranua Puh. 040-5134 366	Mustasaaren Apteekki Keskustie 2, Mustasaari Puh. 06-322 2941	Teräsjärvi Oy Poikojantie 1, Lieto Puh. 02-4876 082	Alajärven Apteekki Keskuskatu 14, Alajärvi Puh. 06-557 2249
Ecomurske Oy Siikalammentie 9, Sonkajärvi Puh. 0440-130 371	Lava- ja Laitehuolto R. Turta Ky Kakontie 3, Lieto	Immon Lava Oy Kehittäjäkatu 11, Järvenpää Puh. 040-5471 291	RHE-Rakennus Oy Pysäköintie 27, Kalliosuo Puh. 0400-904 442	 Laitilan kaupunki
Ravintola Hannes Vappulantie 235, Lohja Puh. 050-3850 894	Kuljetusliike Jouko Jokinen Ky Petäjävеси Puh. 0500-640 686	Kyöstilänmäen Perhekoti Ky Pieksupetäjätie 13, Pielavesi Puh. 0400-674 776	Laatokan Lankku Oy Pilkantie 69, Tarnala Puh. 0400-803 981	Lahden Elektrohuolto Ky Asemakatu 2, Lahti Puh. 010 2311 990
Kuopion Ev. Lut. Seurakunnat	Team Kämpäläkopla Aromikuja 3 B 11, Tuusula Puh. 050-304 9866	Techen Oy Tiilipellontie 4 B, Kempele Puh. 0400-689 507	Tmi Ari O. Nieminen Partalantie 359, Jämsä Puh. 041-430 2100 www.doghot.fi	Mikai Ky Närekuja 1, Järvenpää Puh. 0400-810 468
Rasimuksen Maatila Ilmeentie 199, Imatra Puh. 0400-256 234	Myyrä Pentti Oy Lintulahdenkuja 2, Helsinki Puh. 050-687 08	Jokijärven Taksipalvelu Simosentie 27, Taivalkoski Puh. 0400-281 589	Rautia K-Maatalous Rautatiekatu 2, Kankaanpää Puh. 02-572 900	Kiinteistöhoito Oy H. Männistö Pakilantie 18, Alastaro Puh. 0500-822 845
Katajan Liha Oy Unnaanmäentie 2, Laitikkala Puh. 03-538 1024	Kouluelektroniikka Oy Karjalankatu 12, Rauma Puh. 02-8221 760 www.kouluelektroniikka.fi	Kivityö Kaseva Oy Aitoniementie 85, Tampere Puh. 040-566 5906	Klaukkalan Rakennustyö Oy Näsiänpolku 2, Klaukkala Puh. 041-441 8244	Kuljetus Mika Hakala Kaislahdentie 1, Orivesi Puh. 040-9100 134
Kuljetus Risto Putkinen Oy Joensuu • Puh. 0400-372 337	Kuljetus Rali Oy Perhekunnantie 14-20 K 49, Helsinki • Puh. 0400-433 531	K-Market Katajanokka Satamakatu 3, Helsinki Puh. 09-673 210	Kuusamo Car Service & Tyres Ouluntie 42, Kuusamo Puh. 040-750 9178	Jorvaksen Sähkö Oy Vanha Rantatie 399, Jorvas Puh. 040-833 2538
Jokipiin Auto- ja Laitehuolto Jokipiintie 178, Jokipiin Puh. 0500-561 739	Lastenkoti Villa Kataja Käenpesäntie 115, Luvia Puh. 044-0131 299	BM Raudotekonsultit Oy Puurtajankatu 32, Järvenpää Puh. 020 7437 900	ATT-Putki Oy Porvoonkatu 57, Helsinki Puh. 040-5475 725	Ilmastointien Puhdistus ja Nuohous H & T Kärhä Latvajärventie 314, Laikko Puh. 040-5100 478
Oy Citypork Ltd Mehtäkyläntie 23, Kalajoki Puh. 050-557 2177	Hydropress Huber Ab Honkasuontie 9, Helsinki Puh. 020 7120 620	Varsinais-Suomen Eriyishuoltopiiriin Ky Myllyojantie 2, 21520 Naskarla Puh. 0400-929 220 www.v-suomenehp.fi	 Keski-Pohjanmaan Hoitopalvelu Oy Rantakatu 2 B, 67100 Kokkola Puh. 0400-867 085	 AMMATILLINEN Perhekoti p. 040-5085040 Rauhankatu 20 26100 Rauma
JMN-Racing Oy Paanamäentie 46, Nummi Puh. 045-1120 180	Hyvää Joulua!			

SATAKUNNAN
SIJAISKOTIPALVELUT OY
32800 KOKEMÄKI
p. 02-546 4711
f. 02-546 4161
www.sijaiskotipalvelut.fi

Kalliolan
Vastaanotto- ja
Nuorisokodit
Sturenkatu 11, Helsinki
Puh. 0400-656 739
www.kalliola.fi

SIIKA OEN
ERPEKON OY
NUORISOKOTI

Suomen
Ortottiikka &
Protetiikka
Puh. 044-507 6880
www.fi-op.fi

MAKEN
AUTOKOULU
Maken Autokoulu Oy
Iso Omena, 02230 Espoo
Puh. 09-803 2107, 050-556 4604

Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund

JALKAVÄKIMUSEO
AJKOLOLAJAT
2.5. - 15.9. PÄIVITTÄIN KLO 10-17,
MULLON PE. LA. SU KLO 11-16
JÄÄKÄRNKATU 6 - B
50100 MIKKELI
Puh: 015 369 686
WWW.JALKAVAKIMUSEO.FI

KUUSAMO
HIRSITALOT
Sossanniementie 22, 93600 Kuusamo
Puh. 044 778 9200, fax 08-852 1252
info@kuusamohirsitalot.fi
www.kuusamohirsitalot.fi

KLINGER ramikro
Tiivistet ja nostolaitteet
www.ramikro.fi

Koivunen Oy

LUMON
Kaitilankatu 11, Kouvola
Puh. 0207 403 200

Vasatokka
www.vasatokka.fi

www.sibelco.com
SIBELCO
NORDIC

Suomen Liikemiesten | Helsinki
Kauppaopisto | Business College
www.businesscollege.fi
Puh. (09) 1489 0200

Lilly

Kiurun
KURIIRI
www.kiurunkuriiri.fi

Tule mukaan ADHD Alliance
for Change -kampanjaan

Puh. 020 769 4300 www.piispala.fi
Piiispala
Pyydä tarjous:
piispala@piispala.fi
Täyden palvelun
nuorisokeskus!
Valittavissa yli 60
erilaista ohjelmaa!
Piispala, 43300 Kannonkoski, puh. 020 769 4300, e-mail: piispala@piispala.fi
www.piispala.fi www.piispala.fi www.piispala.fi www.piispala.fi

Haluamme muuttaa asenteita ja käytäntöjä ADHD:ta kohtaan, mutta emme voi tehdä sitä yksin. Liity jo tänään ADHD Alliance for Change -kampanjaamme tukeaksesi ADHD:n kanssa eläviä, jotta he voisivat hyödyntää voimavarojaan paremmin. Antaaksesi äänesi kampanjallemme, vieraile sivulla:

www.adhdallianceforchange.eu

Halpa-Halli
www.HHnet.fi

ADHD Alliance for Change on Euroopan laajuinen projekti, jota johtaa rippumattomista eurooppalaisista ADHD-ammattilaisista koostuva valmisteluvaliokunta. Projekti toteutetaan potilasjärjestysten tuella ja sen rahoittaa Shire AG.

ADHD tutuksi.fi

Lehtimäen opisto - hyvän elämän akatemia
www.lehtimaenopisto.fi

- Kelan sopeutumisvalmennuskursseja ja myös ADHD- lasten perheille vuonna 2014
- Yksilöllisiä opiskelumahdollisuuksia ympäri vuoden, seteliopintojakso 21.10.-20.12.13
- Monipuolista kurssitoimintaa ympäri vuoden. Oma uimahalli, ratsastustalli ja maneesi.

ODL

Sopeutumisvalmennuskurssit 2014

ODL tuottaa KELAN perhemuotoisia sopeutumisvalmennuskursseja 5-18 vuotiaalle lapsille ja nuorille, joilla on diagnosoitu ADHD tai Asperger-oireyhtymä.

KELA 50806 Yläkoululaisten ja peruskoulun päättäneiden Asperger-oireyhtymää sairastavien perhekurssi
ajalla 3.-8.3.2014 ja 16.-19.6.2014

KELA 50805 Peruskoulun päättäneiden ADHD-perhekurssi
ajalla 14.-17.4.2014 ja 4.-9.8.2014

KELA 53989 Koulunsa aloittavien ja alakoululaisten ADHD:ta sairastavien lasten perhekurssi
ajalla 24.-27.6.2014 ja 20.-25.10.2014

Hakeutuminen: Toimita lääkärin B-lausunto ja kuntoutushakemus KU132 Kelaan.

Lisätietoa: Heikki p. 050 312 5674 ja www.kela.fi/kuntoutus

Välittävä ja vastuullinen. ODL.

Högsandin sopeutumisvalmennuskurssit vuodelle 2014

50813 Koulunsa aloittavien ja alakoululaisten Adhd:ta sairastavien lasten perhekurssi
31.3-4.4.2014 ja 29.9-3.10.2014
Hakemus viimeistään 31.12.2013

50814 Yläkoululaisten Adhd:ta sairastavien lasten ja nuorten perhekurssi
5.5-9.5.2014 ja 10.11-14.11.2014
Hakemus viimeistään 5.2.2014

50815 Koulunsa aloittavien ja alakoululaisten Aspergerin oireyhtymää sairastavien lasten perhekurssi
19.5-23.5.2014 ja 24.11-28.11.2014
Hakemus viimeistään 19.2.2014

Kurssit ovat suunnattuja perheille joiden lapsilla on Adhd tai Aspergerin oireyhtymä. Hakemukseen tulee liittää b-lausunto tai voimassa oleva kuntoutussuunnitelma, jossa on hoitavan lääkärin suositus sopeutumisvalmennuskurssille.

Tavoitteena:

- tukea ja turvata lapsen kasvua ja kehitystä
- antaa lapsille/perheelle työkaluja hyvään arkeen
- auttaa lasta tunnistamaan vahvuuksiaan ja voimavarojaan
- vahvista elämänhallintaa ja helpottaa vaikeuksien tiedostamista arjessa/ koulussa sekä löytää konkreettisia keinoja niiden selvittämiseksi
- lisätä lapsen ja perheen tietoisuutta diagnosoista/sairaudesta
- luoda tukiverkostoa kotipaikkakunnalle

Kurssin rahoittaa Kela ja on maksuton perheelle.

Kurssijakson päättyessä perhe voi hakea kuntoutusrahaa ja matkakorvausta Kelalta. Lisää infoa saat Högsandista tai www.kela.fi > kuntoutus > kuntoutuskurssihakue (kurssin numero)

Lähetä hakemus loma- ja kurssikeskus Högsandiin viimeistään kolme kuukautta ennen kurssin alkua.

Hakulomakkeet saa Kelan toimistolta tai www.kela.fi > lomakkeet > lomake KU132

Vaikeavammaisen kuntoutukseen haetaan lomakkeella KU 104 (9€ ja 10€) ja harkinnanvaraiseen kuntoutukseen lomakkeella KU 132 (12€).

Kurssipaikka:

Loma- ja kurssikeskus Högsand
Högsandintie 30
10820 Lappohja

Info ja hakemukset:

Pia Sjöberg
pia.sjoberg@bvif.fi
puh. 050 569 7005
www.bvif.fi

BARNAVÅRDSFÖRENINGEN

■ Högsand

*Hyvää ja rauhallista
Joulua
sekä onnellista
vuotta 2014*

*Toivoo
ADHD-liiton väki*